

Mak Jisas Krais Manö Aij u Mak kali kliñ rika

*Jon Bi Ñig Pak Ñeb u God manö hag ñim+döp
(Mad 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Jisas Krais, God Ñi nipe manö aij u hagnig gabin.

² God hadame nöp Ñi nipe Jisas Krais nip manö haga rö, bi God manö hagep Aisaia, manö anibu God Manö kali kliñ riköm haga,
“Nöh! Bi manö yad ud arep u, nöd hag yunö amöm,

adan nöp u hik gi aij ginab. *

³ Bi anibu, ram minöh nibi bi iru midagpal,
ram minöh kabö nöp midöp an au am midöm, wiñ alöm hagnab,
‘Bi Kub u auab! Adan sir gilan giyan gi midainim gau,

dum goł pilu gi midainim gau, binig ral aij gimim, a ginab,” a ga. *

⁴ God manö hagep bi anibu nöd anig haga rö nöp me, Jon bi ñig pak ñeb u amöm, ram minöh nibi bi iru midagmidal, ram minöh kabö nöp midm+döp an au midö niñöl gi, nibi bi gau aulö, kalip manö hag ñöm hagnidöp, “Nan si nan naj gipim gau, niñön ginig anig gipun, a gimim, arö

* **1:2:** Mal 3:1 * **1:3:** Ais 40:3

gipe yad kalöp ñig pak ñinö, God nan si nan naj gipim gau niñöm arö ginab,” a gimidöp. *

⁵ Nipe anig hagö niñöl gi, nibi bi ram minöñ Judia yöp anib gau mideila gau abe, Jerusalem nibi bi mideila gau abe, kale magöñhalö manö nip u niñig arla. Amöm, nan si nan naj gimidal gau, hag waiö lilö, Jon kalip ñig Jodan an au ñig pak ña.

⁶ Pen Jon walij nipe u, kaj kamel un udöm gila walij ap yimöm, kaj kau hañ dip nagı an u pig limidöp. Nan ñineb nipe u, jon habladıñ u abe, bom ñig u abe niñmidöp. *

⁷ Nipe nibi bi gau kalip hagmidöp, “Bi yip hain auab u, nipe yad rö wasö; nipe bi kub yabıl, yad bi pro. Yad nip niñnö nable ginab. Yad am söl au kugom yimem ma rırup nipe u nagı hubıknam rö lagöp. *

⁸ Yad kalöp ñig nöp pak ñabin u pen nipe apöm, kalöp Ana Uı u nöp pak ñinab,” a ga.

*Jon Jisas nip ñig pak ña
(Mad 3:13-17; Luk 3:21-22)*

⁹ Pen ñin ap, Jisas Nasared daun, ram minöñ Galili midmidöp u arö göm, Jon mideia au auö, Jon Jisas nip ñig Jodan an au ñig pak ña.

¹⁰ Nip ñig pak ñö, Jisas ñig goı au lañ amöm niña, kumi kabö adö lañ pıral hiıkö, God Ana u yaur dapo rö, Jisas nip u gi aua.

* **1:4:** Ap 13:24; 19:4 * **1:6:** 2Ki 1:8; Mad 11:8 * **1:7:** Ap 13:25

11 Anig göl u gi auö niñöl gi, manö ap kumi kabö adö lañ au niñbö apöm haga, “Ne Ñi midmagö yad yabiñ. Nöp niñnö, yip aij yabiñ göp,” a ga. *

*Seden apöm Jisas niñ co co ga
(Mad 4:1-11; Luk 4:1-13)*

12 Pen magö anibu nöp, God Ana u Jisas niñ hag yuö, ram niñnö kabö nöp midmidöp an gau amöm,

13 ñin unbö ñin juöl miñöp (40) au mideia. Anib gau midö niñöl gi, Seden, “Jisas niñ ginö, manö yip u hain göm, naij gan,” a göm, apöm hagdöp. Ram niñnö midmidöp midgan anibu ke kain nan gau nöp midmidöp. Pen ejol gau apöm, Jisas niñ abad midmidal. *

Jisas God manö aij u hag ñi mideia

14 Pen hainö gapman bi kub Herod Jon niñ nagilani niñöm Jisas niñpe ram niñnö Galili amöm, God manö aij u niñbi bi gau kalip hag ñöl gi haga, *

15 “God niñbi bi udöm kumi kabö adö lañ au abad mideinab ñin hain pör abad midmidim u, miñi auöp! Nan si nan naij gipim u, niñhön ginig anig gipun a gimim arö gimim, God manö aij u, niñnö hagöp a gimim, niñ udmim,” a ga. *

*Jisas bi niñpe miñhau miñhau uda
(Mad 4:18-22)*

16 Jisas Niñ Wanö Galili goñ au padiöl gi niña, bi kabsañ udep madöl miñhau, kabsañ udul a gimil, uben ap ud niñg an yan yumil midailö. Bi mamil

* **1:11:** Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; Mak 9:7
91:11-13 * **1:14:** Mak 6:17 * **1:15:** Mad 3:2

* **1:13:** Sam

anib mihau hib kale mihönj u, Saimon aip Edru aip.

¹⁷ Jisas kalip mihönj niñöm haga, “Aulö, yad aip ajun, yad kalöp mihönj hag ñi aij ginö, niñi bi udep bi mihau mideinabil,” a ga.

¹⁸ Hagö, niñö hagöp, a gimil, uben gau arö gimil, Jisas aip arlö.

¹⁹ Pen Jisas yöp pro magö ap amöm niña, Sebedi ñi niñe Jems aip, Jon aip ñig magib migan u midöl gi, uben pa gi dö ga u, al dör göl gi midailö.

²⁰ Jisas kalip mihönj niñöm haga, “Kale mihönj auil e!” ga. Jisas anig hagö, kalpe mamil mihau niñmil, nap niñ wög gi ñeb bi r+mnap aip kalip ñig magib adö au arö gimil, Jisas aip arlö.

*Kijaki bi ap niñ abañ ala u, Jisas hag hönj yua
(Luk 4:31-37)*

²¹ Pen kale daun pro Kapaneam amöm, Juda God niñ sabe gep mañu, Jisas Juda magum gep ram raul migan yan amöm, God Manö u hag ñö,

²² niñi bi gau niñöm, pa giñi göm hagla, “God lo manö hag ñeb bi gau hagpal rö hagagöp; niñe bi kub yabiñ niñ aij göm hagpal rö hagöp,” a gila. *

²³ Pen magö anibu, bi kijaki abañ ala ap, magum gep ram raul migan anibu mideia u blafo göm haga,

²⁴ “Jisas bi Nasared niñbö! Ne hanip niñön ginig auban? Hanip kijaki gau al pak linig auban aka? Yad nöp niñbin, ne God Ñi Uñ niñe u,” a ga. *

* **1:22:** Mad 7:28-29 * **1:24:** Mak 5:7

²⁵ Hagö, Jisas pen kijaki bi anibu aban ala u nip manö klö hagöm haga, “Manö hagagmön! Bi u nip arö gimön, höñ aru!” a ga.

²⁶ Jisas anig hagö, kijaki anibu bi u nip ud gil gil göm, wiñ kub alöm, höñ ara. *

²⁷ Jisas anig gö, nibi bi mideila gau aiö yabit göm, manö hag niñ hag niñ göm hagla, “U niñön? Bi i manö gison nibö manö adö ap dauöp aka? Nipe bi pidöñ halö. Kijaki aiön pi gau manö nipe udöm hagöp rö gipal,” a gila.

²⁸ Nibi bi gau anig hagöl gi, Jisas kijaki aiön pi hag höñ yua manö anibu, ram mñönñ Galili gau magöñhalö hag ñilö ara. *

*Jisas gö, Saimon nibor nip kamij la
(Mad 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Pen Jisas, Jems, Jon, Saimon, Edru, kale Juda magum gep ram u arö göm, höñ amöm, Saimon aip niamam Edru aip ram kale u arla.

³⁰ Ram amjaklö, Jisas nip hagla, “Saimon nibor nipe hañ roman u mab rö inö, han midöp,” a gila.

³¹ Haglö, Jisas am ñimagö kid nipe u udöm ud urak ñö niñöl gi, hañ nipe mab rö ineia u kamij la niñöm adij nan magö kalip ña.

*Jisas gö, nibi bi iru nöp kamij la
(Mad 8:16-17; Luk 4:40-41)*

³² Pen sidö wad ara magö u, nibi bi nan ga gau abe, nibi bi kijaki aban ala gau abe, Jisas gö kamij lan, a göm, Jisas mideia au daula.

* 1:26: Mak 9:26 * 1:28: Mad 4:24

³³ Daun pro Kapaneam n̄bi b̄i gau magōḡhalō apōm ram ajōḡ iḡ hōḡ nō löyaḡ adō n̄ḡ m̄ideila n̄ḡōm

³⁴ n̄bi b̄i iru nōp nan ga gau, Jisas gö, kam̄ḡ la. Kijaki aiōn pi abaḡ ala gau iru nōp hag hōḡ yua. Pen kijaki aiōn pi an̄b̄ gau Jisas n̄pe b̄i an̄ḡ aij ḡila rō, Jisas kal̄p, “Manō gagmim,” a göm, hag hōḡ yua. *

Jisas m̄igan ap ke amōm, Nap n̄p sabe göl ḡi m̄ideia

(Luk 4:42-44)

³⁵ Ruō, Jisas hil̄m halō yab̄i urakōm, ram hana u arō göm, daun an̄bu abe arō göm, am m̄igan ap ke amōm, Nap n̄p sabe göl ḡi m̄ideia. *

³⁶ Pen b̄i n̄pe Saimon, b̄i n̄pe r̄imnap aip, Jisas mai, a göm, n̄p ul̄hai n̄ḡḡḡ arla.

³⁷ Jisas n̄p ul̄hai n̄ḡ dam n̄ḡōm hagla, “N̄bi b̄i magōḡhalō nōp mai, a göm, ul̄haiaböl,” a ḡila.

³⁸ An̄ḡ hageila, Jisas haga, “Hon ram r̄iḡḡ aglō r̄imnap halō söl aui arun. Yad aubin u, n̄bi b̄i ram m̄inōḡ m̄igan gau gau kal̄p manō hag ñ̄nam, a gem, aubin,” a ga.

³⁹ An̄ḡ hagōm, ram m̄inōḡ Galili aḡ gau ḡi ajöl ḡi, am Juda magum gep ram raul gau amōm, God Manō hag ñl̄ ḡi, kijaki aiōn pi n̄bi b̄i kal̄p abaḡ ala gau hag hōḡ yua. *

Jisas, wös hapeb la b̄i ap gö, m̄ḡep ga
(Mad 8:1-4; Luk 5:12-16)

* **1:34:** Mak 3:10-12 * **1:35:** Mad 14:23; Mak 6:46 * **1:39:** Mad 4:23; 9:35

40 Wös hapeb la bî ap, Jisas mîdeia au apöm, kugom yîmöm, haga, “Ne wös yîp u kamîŋ laŋ, a gî nabön u, kamîŋ lî nîm,” a ga.

41 Anîg hagö, Jisas nîp mög nîŋöm ñîmagö mîlöpö löm bî anîbu nîp ud nîŋöm haga, “Yau, gî nabin. Kamîŋ lî,” a ga.

42 Nîp ud nîŋö adîŋ kamîŋ la.

43-44 Pen Jisas bî anîbu nîp manö klö hagöm haga, “Adan aŋ gau nîbi bî rîmnap kalîp nîŋmön, Jisas yîp gö kamîŋ löp, a gîmön, hagagmön. Kabö rö nöp ammön, bî God nîp nan sabe gep u nîp hañ romanŋ ne u yammön hagmön, ‘Wös hapeb yad u kamîŋ löp,’ a gîmön. Anîg hagmön, Mosîs nöd haga rö, nan rîmnap dam bî God nîp nan sabe gep bî u ñîmön, nîpe pak God nîp sabe gî ñö me, nîbi bî gau, bî u mîñî kamîŋ löp, a göm, nîŋnaböl,” a ga. Jisas manö anîbu nöp hagöm bî u hag yuö ara. *

45 Jisas anîg haga u pen bî anîbu nîpe amöm, nîbi bî gau abönamö hag ñö ara. Anîg gö, Jisas daun gau waiö ajainîm rö lagö, nîpe amöm nîbi bî iru mîdageila aŋ gau nöp mîdö nîŋöl gî, nîbi bî ram mînöŋ gau gau magöŋhalö nîp nîŋnîg aumîdal.

2

*Jisas gö, ñîñ ma kata ga bî ap kamîŋ la
(Mad 9:1-8; Luk 5:17-26)*

1-2 Ñîñ mîhöp nöp padiö nîŋöl gî Jisas kauyanŋ daun pro Kapaneam auö, Jisas ap mîdöp ram nîpe u, a gîlö, nîbi bî iru nöp apöm gîlö gîlö, ram

* **1:43-44:** Lep 14:1-32

raul manö hag ñeia m+gan u sisi göm, ajöñ il höñ adö au yañ u rö nöp sisi yöl ga. Pen Jisas kalip God Manö hag ñi m+deia.

³ Jisas kalip hag ñi m+idö niñöl gi, bi unbö yigwo m+lö u bi r+imnap aip, bi ñimago ma kila ga ap ilöñ löm, dapöm Jisas m+deia au daula.

⁴ Apöm niñla, niñbi bi sisi göl m+deila niñöm bi ñimago ma kala ga u niñp dam ram adö lañ amöm, ram añ au ud mol juöm yulö, Jisas m+deia yañ luga.

⁵ Pen gasi niñla anibu, adin Jisas ke niñöm haga, “Ñi yad. Nan si nan naij gippan gau niñem arö gabin,” a ga.

⁶ Anig hago, Juda lo manö hag ñeb bi r+imnap asik m+deila gau, gasi kale gau nöp niñöm hagla,

⁷ “Bi i niñhön ginig, God niñp hag juöm, manö piral hagab? Niñbi bi gau nan si nan naij gilö, bi ap pri kalip u hik gi yun+m rö lagöp; God nöp me anig ginab,” a gila.

⁸ Pen gasi niñla anibu, adin Jisas ke niñöm haga, “Kale niñhön ginig gasi anibu rö niñabim.

⁹ Bi ñimago ma kila göp u niñp niñhön hagnö, kalöp aij ginab? Nan si nan naij gippan u niñem arö gabin, a ginö, kalöp aij ginab; aka, urakmön köp ne u winig ud aru, a ginö, kalöp aij ginab?

¹⁰ Yad ginö, kale niñabim, Bi Ñi niñpe m+nöñ naböñ il i aunö u, gasi yad ke niñem auagnö. God hago aunö u me, nan si nan naij gipal u niñem arö ginabin, a ginabin u, arö ginabin,” a ga.

¹¹ Anig hagöm, bi ñimago ma kila ga u niñp haga, “Yad nöp hagabin, urakmön, köp ne u winig udmön ram aru,” a ga.

¹² Jisas anig hagö, nibi bi niñ midlö niñöl gi, bi anibu uraköm, köp bad nipe u winig udöm hada. Anig gö niñöm, nibi bi gau magönhalö aiö yabif göm, God hib nipe u haglö adö arö niñöl gi, hagla, “Nöd nan anibu rö ap gïlö, hon niñagmidun,” a gïla.

*Jisas Lipai niñ wiñ ala
(Mad 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Jisas kauyañ amöm, Niñg Wañö Galili gof au ajeia niñöl gi, nibi bi iru nöp niñöm mideia au ap magum geila niñöm Jisas kalip God Manö hag ña.

¹⁴ Jisas manö hag ñi pis göm, adan añ au amöl gi niña, Alpias ñi nipe Lipai, bi dakis udep bi ap, wög gimidöp ram raul migán u asik mideia. Jisas niñ niñöm haga, “Auö, yad aip arul,” a gö, uraköm Jisas aip arlö.

¹⁵ Jisas pen, bi nipe gau aip am Lipai ram u nan niñlö niñöl gi, bi dakis udep gau abe, bi nan si nan naij gïla gau abe, Jisas aip ajeila rö, am jim ñöm nan niñeila.

¹⁶ Bi lo manö hag ñeb bi Perisi rimnap, Jisas nipe bi dakis udep gau aip, bi nan si nan naij gimidal gau aip midöm nan niñeia u niñöm, bi nipe gau kalip hagla, “Jisas niñön ginig bi dakis udep gau aip, bi nan si nan naij gïpal gau aip asik midöm nan niñab?” ö gïla. *

¹⁷ Hageila, Jisas manö anibu niñöm haga, “Nibi bi kamini midpal gau, wös wameb bi niñnig aragal; nibi bi nan göp gau nöp wös wameb bi niñnig arbal. Anib u rö, nibi bi, gi aij gïpun, a gi gasi niñbal gau, kalip udnig auagin; nibi bi, nan

* **2:16:** Mad 11:19

si nan naj gɪpun, a gɪ gasɪ nɪŋbal gau, kalɪp udnɪg aubin,” a ga.

*Nan magö hil gep
(Mad 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Jon bɪ nɪpe gau abe, Perisi kai bɪ kale gau abe, ñɪn rɪmnap God nɪp sabe göl gɪ nöp mɪdaiun, a göm, nan ñɪŋagmɪdal. Ñɪn ap kale anɪg geila u nɪŋöm nɪbi bɪ rɪmnap apöm Jisas nɪp hagla, “Jon bɪ nɪpe gau abe, Perisi kai bɪ kale gau abe, ñɪn añɪ añɪ nan ñɪŋagpal. Pen bɪ ne gau, nɪhön gɪnɪg anɪg gagpal?” ö gɪla.

¹⁹ Hageila, Jisas manö hod rɪköm haga, “Bɪ nɪbi udnɪg gɪnab bɪ ap, nɪmdamam nɪpe gau aip mɪdöm, aij gö nɪŋöl gɪ mɪdeinaböl u me, nan magö arö gagnaböl.

²⁰ Pen hainö, nɪbi bɪ rɪmnap apöm, bɪ kale anɪbu nɪp ud areinaböl u, mög gö, ñɪn anɪbu nan ñɪŋagnaböl.

²¹ Pen waɪɪj gɪsön nɪbö bad ap udöm, waɪɪj asöl göm pa gɪ dö gɪnab ramö u al udlö, waɪɪj gɪsön u klö mɪdöl gɪ, waɪɪj asöl gɪnab u pak gɪ dö göm, waɪɪj kale u rapɪn nöp pa gɪ dö gö arnab.

²² “Ñɪg wain u, u rö nöp. Ñɪg wain kamɪŋ u udöm, kaj meme hañ nöd nɪbö mɪgan u hoŋ gɪ lagpal. Pen nɪhön: hoŋ gɪ löm mame ñɪlö, kaj meme hañ u bɪŋ hagöm, pak gɪ dö göm hoŋ gɪ am haknab. Anɪb u me, ñɪg wain kamɪŋ u, kaj meme hañ kamɪŋ mɪgan u nöp hoŋ gɪ lep,” a ga.

Bɪ ñɪ nɪpe God nɪp sabe gep ñɪn u Bɪ Kub mɪdöp

23 Hainö Juda God nîp sabe gep ñin kale ap, Jisas bi nîpe gau aip wid wög an au padiöl gi, bi nîpe gau wid magö rîmnap rîköl gi areila.

24 Anîg gîlô, Perisi bi gau nîjöm, Jisas nîp hagla, “Mîñi God nîp sabe gep ñin hon wög gagep u, bi ne gau anîg göl wög göm lo hon rîb juaböl,” a gîla. *

25 Hageila, Jisas haga, “Bac Depid hadame nöp kîyö lö ga aiud kalî kîñ rîkla u, kale nîjagpim ar?” *

26 Hadame nöp bi ne Abiada God nîp nan sabe gep bi kub yabiî mîdmîdöp ñin u, Depid bi nîpe gau aip kalîp kîyö lö, God sabe gep ram u amöm, bred nîbi bi yîharîj gau ñîjagpal, bi God nîp nan sabe gep bi gau nöp ñîjbal u udöm, bi nîpe gau kalîp ñö ñîjla. *

27 “God nîpe ñin yîharîj mîdep manö u nöd hagöm, hainö nîbi bi gi laga; nîbi bi gi löm, ake löm mîd aij gîlan, a göm, ñin ap yîharîj mîdaiöl, a ga. *

28 Anîb u, hon nîjbun, Bi Ñî nîpe God nîp sabe gep ñin u abe Bi Kub mîdöp,” a ga.

3

Jisas bi ñîmagö kîta ga ap, God nîp sabe gep ñin u gö, kamîj la

(Mad 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Ñî ap pen, Jisas kauyan Juda magum gep ram u amöm nîja, bi ñîmagö kîta ga ap ram raul mîgan anîbu ap mîdeia.

* 2:24: Dud 23:25

* 2:25: 1Sa 21:1-6

* 2:26: Lep 24:5-9

* 2:27: Dud 5:14

² Nibi bi mideila gau rımnap, Jisas nihön rö gö, nıp dam manö kub hagun, a göm, bi anıbu God nıp sabe gep ñın i gö kamıñ lınab aka göm, agamıñ nıñ ij halö li mideila.

³ Jisas pen bi ñımagö kıla ga u nıp haga, “Urakmön, aui au,” a ga.

⁴ Hagö, nıpe mideia au gılan auö, Jisas nıbi bi anıb gau kalıp haga, “God nıp sabe gep ñın u nihön gep? Aij gep aka naj gep? Nıbi bi gau kalıp mög nıñun gıno kamıñ aröl, aka gası naj nıñun arö gıno, umöl?” ö ga. Hageia, kale nıp pen manö ap hagagla. *

⁵ Jisas manö udagun, a göm, nıñla bi anıb gau, Jisas kalıp nıñö, mulu luga. Jisas kalıp gau gau nıñ damöm sılık la. Anıg göm, bi ñımagö kıla ga u nıp haga, “Ñımagö ne mlöbö li!” a ga. Hageia, ñımagö mlöbö lö nıñöl gi, kamıñ la.

⁶ Anıg ga nıñöm, bi Perisi Juda magum gep ram u arö göm, Herod bi nıpe gau mideila au amöm, manö hag nıñ hag nıñ göm, “Jisas nıp aige gun al pak lun?” ö gıla. *

Nıbi bi iru nöp Jisas hain gıla

⁷⁻⁸ Jisas pen bi nıpe gau udöm, amöm Ñıg Wañö Galili goł au am mideila. Pen nıbi bi Galili nıbö iru nöp nıp hain göm aula. Nıpe nan nihön nihön gımidöp adö u haglö gau arö nıñöl gi, Judia nıbi bi rımnap, Jerusalem nıbi bi rımnap, ram mınöñ Idumia nıbi bi rımnap, ñıg Jodan böñ lödañ nıbi bi rımnap, daun kub mıñöp Daia Saidon nıbi bi rımnap, nıbi bi iru yabıl Jisas nıp nıñnıg aula.

* 3:4: Luk 14:3 * 3:6: Mad 22:15-16

9-10 Jisas nîbi bî iru nöp gö, kamiñ la u me, nîp ud niñno kamiñ linim, a gôm, nîbi bî iru nîbanö yabiñ apöm, nîp cîro cîro ñöl gî auö, bî nîpe gau kalîp hagö, ñîg magîb ap ud lîla. *

11 Pen nîbi bî kijaki aiön pi nan niñhön abañ ala gau, Jisas nîp niñöm, mîñöh yan lug paköm, manö kub hagöm, “Ne God Ñî nîpe!” a gîmîdal. *

12 Jisas pen kijaki aiön pi gau kalîp manö klö hagöm haga, “Yad Bî an mîdpin u waiö hagagmim wasö,” ga. *

*Jisas bî nîpe unbö mîgan lañ uda
(Mad 10:14; Luk 6:12-16)*

13 Pen Jisas ram mîñöh nö ap amöm, bî nîpe udnîg ga gau hagö aueila haga,

14 “Yad kalöp bî unbö mîgan lañ udpin u, kale yad aip ajmim, bî manö yad ud arep gau mîdmim, kalöp hag yunö, ammim nîbi bî gau kalîp God Manö aij u hag ñîñabim.

15 Yad kalöp hagabin u me, kijaki aiön pi nan gau u rö nöp hag yunabim,” a ga.

16 Jisas bî nîpe uda anîb gau hib kale me, ap Saimon, hainö Jisas hib nîpe ap Pida a ga. *

17 Ap Jems, nîmam ap Jon, nap kalpe mîñöh hib u Sebedî. Jisas kalîp mîñöh Boanerges a ga. Hib anîbu îl u “Rîmu Bî”. *

18 Bî nîpe ap Edru; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias ñî nîpe; ap Padias; ap Saimon, nîp Saimon Selod a gîmîdal.

* 3:9-10: Mad 14:36 * 3:11: Luk 4:41 * 3:12: Mak 1:34

* 3:16: Jon 1:42 * 3:17: Luk 9:54

19 Pen ap Judas Iskariod. Nipe me hainö Jisas nip mumug ga.

Jisas nip kijaki aban alöp, a gila

20 Pen Jisas ram ap arö, kauyan nibi bi iru nöp ap magum gi mideila niñöm, bi nipe gau aip nan niñöl rö laga.

21 Anig gö, nibi bi rimnap Jisas hauñ alöp a gilö niñöm, nime, nimam bi nip ut ginig aula.

22 Pen lo manö hag ñeb bi Jerusalem nibö aula gau hagla, “Kijaki aiön pi nan gau nap kale Bielsebul Jisas nip aban alöp rö, aiön pi nan gau hag yuab,” a gila. Manö piral anibu hageila,*

23 Jisas nipe niñöm, nibi bi gau kalip hagö aueila, manö adö anibu manö hod riköm haga, “Seden aige göl göm Seden nip hag yunab?”

24 Nibi bi ram minöñ añi ap kale ke nöp pen pen ginaböl u, migam anibu asik ke ke linaböl.

25 Pen amilap apilap gau u rö nöp pen pen ginaböl u, asik ke ke linaböl.

26 Anib u rö, Seden nipe ke kijaki aiön pi nan nipe gau hag yueinab u, asik ke ke löm böñ nöp lug paknab.

27 “Bi kal yabit ap ram nipe au midö niñöl gi, bi ap apöm, nan nipe gau ud aragnab; nöd bi kal anibu nip nagi adik löm me, am nan ram nipe gau midöp u ud arnab.

28 “Pen niñ aij gimim! Nibi bi gau nan si nan naj niñhön niñhön ginaböl u, God niñöm arö ginab. God nip hag junaböl u, nipe niñöm arö ginab.

* 3:22: Mad 9:34; 10:25

29 Pen Ana U† u n†p hag junaböl u, God n†ñöm arö gagnab. Nan si nan naj g†nab an†bu pör nöp m†deinab,” a ga.

30 Jisas n†p, “K†jaki aiön pi nan gau n†p aban alöp,” a geila u me, an†g haga.

Jisas n†me n†mam b† gau

31 Pen Jisas n†me n†mam b† apöm, höñ löyan m†döm, b† ap n†p, “Ne am Jisas n†p hagö auan,” a g†la. *

32 An†b u, n†bi b† ram raul m†gan yan Jisas n†p b†g g†gabö g† as†k m†deila gau n†p hagla, “Name nañ†n namam b† gau höñ yan am m†döm, ‘Ne aue,’ gaböl,” a g†la.

33 An†g hageila, Jisas haga, “Ami yad, mam yad b† an?” ö ga.

34 An†g hagöm, Jisas n†bi b† m†deila gau n†ñ padiöl g† haga, “Kale me ami yad, mam yad m†dpim.

35 N†bi b† God hagöp rö g†pal gau me, mam yad, añ yad, ami yad m†dpal,” a ga.

4

*Jisas, b† nan y†ñ y†möb u, manö hod r†köm haga
(Mad 13:1-9; Luk 8:4-8)*

1 Jisas N†g Wanö Galili go† au amöm, n†bi b† gau kal†p kauyan manö hag ñ† m†dö n†ñöl g†, n†bi b† iru yab†† nöp ap magum g†la. An†g geila, Jisas n†g mag†b ap adö u as†köm, am n†g an söl au m†döl g†, n†bi b† n†g go† gau urak m†deila gau kal†p manö hag ña. *

* 3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Ap 1:14 * 4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3

² Manö anib gau manö hod riköm adö ke ke iru nöp hag ña. *

³ Manö adö ap manö hod riköm haga, “Manö hagnig gabin i niñim! Bi ap wög adin nipe u wid yin ranañ, a göm, ud yuö arö niñöl gi,

⁴ rimnap adan arep adö au lugö, yaur gau apöm niñnaböl.

⁵ Rimnap kabö adö minöñ pro pro linab au lugöm rannab u pen

⁶ kidil yuö aragnab rö, sidö niñöm, mitep ginab.

⁷ Rimnap gilikasi mideinab an au lugöm, rannab u pen gilikasi gau pimamu gi pak niñö, magö pilagnab.

⁸ Pen yin rimnap minöñ aij adö u lugöm, ran aij göm, magö pil aij ginab. Rimnap magö ñin juöl ado gi da sidun lan (30) rö pilnab, rimnap magö ñin juöl mihau nigan (60) rö pilnab, rimnap ñin juöl unbö mamid u (100) rö pilnab,” a ga.

⁹ Jisas manö anibu hag pis göl gi haga, “Kale nibi bi gasi rimid midainim gau, manö hagabin i rimid li nin aij gimim,” a ga.

*Jisas ai ginig göm manö hod rik hagmidöp
(Mad 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jisas manö hagö niñöl gi, nibi bi nin mideila anib gau ke ke arla niñöm bi nipe unbö migan lan gau abe, nibi bi nipe rimnap halö abe, Jisas nip hagla, “Manö hod rikmön hagpan il u nihön?” ö gila.

* 4:2: Mad 13:34; Mak 4:33-34

11 Hageila haga, “God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö u, God gö kale nɪnbim u pen nɪbi bɪ gau kalɪp hod rɪkem nöp hag ñabin.

12 Anɪg gɪnö, bɪ God manö hagep ap God Manö kalɪ kɪñ rɪköm haga rö nöp gɪnab. Nɪpe haga, ‘Amgö nɪɲnaböl u pen nan rɪmnap nɪɲagnaböl.

Manö nɪɲnaböl u pen manö ɪl hagöp anɪg rö göm nɪɲagnaböl.

Nɪɲ aɪj gɪblap, God nɪp hag nɪɲaɪblap, nan si nan naj gɪpal gau nɪɲöm arö gɪböp, ’ a gɪla,” a ga. *

Jisas bɪ nan yɪɲ yɪmöb manö hod rɪköm haga u, manö ɪl u hag ña

(Mad 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Jisas anɪg hagöm kalɪp haga, “Manö hod rɪkem hagpin anɪbu nɪɲagpin u, hainö manö rɪmnap halö hod rɪk hageinabin u, aigöl gɪmim nɪɲnabim?” ö ga.

14 Wid yɪɲ u, God Manö nɪpe u, a gem, hagpin.

15 Yɪɲ rɪmnap adan arep adö au lugnab, a gɪpin u, nɪbi bɪ gau God Manö nɪɲnaböl u pen magö anɪbu nöp Seden apöm manö anɪbu ju ud arnab, a gem, hagpin.

16-17 Pen yɪɲ rɪmnap kabö adö mɪnöh pro pro lɪnab au lugöm, rannab u pen kɪdɪl yuö aramöm pɪdöh gagö, sɪdö nɪɲöm mɪtep gɪnab, a gɪpin u, nɪbi bɪ gau God Manö u gɪsön magö u nɪɲlö aɪj gö nɪɲöl gɪ, udnaböl u pen yöp pro pro magö u mɪdlö nɪɲöl gɪ, mɪɲör rɪmnap aunab aka bɪ gau kalɪp gɪ naj gɪnaböl nɪɲöm manö anɪbu arö gɪnaböl, a gem, hagpin.

* 4:12: Ais 6:9-10; Ap 28:26-27

18 Yiŋ riŋnap giŋkasi aŋ au lugöm rannab, a giŋpin u, niŋbi bi God Manö niŋnaböl u pen

19 wög waryö, ram köp haneb, kaj nan gau gasi iru niŋöm, ru kibap, uŋpö mani nan gau gasi iru niŋöm, nan gau gau nöp gasi niŋnaböl u me, God Manö u piŋmamu gi pak niŋö, magö piŋagnab, a gem, hagpin. *

20 Wid yiŋ miŋnöŋ aij adö au lugnab a giŋpin u, niŋbi bi God Manö niŋöm, niŋ udeinaböl niŋöm magö niŋ juöl ado gi da siŋduŋ laŋ (30), aka niŋ juöl miŋhau niŋgaŋ (60), aka niŋ juöl unbö mamid u (100) rö piŋnab; gasi anibu niŋnem hagpin me u,” a ga.

*Hapö lauöm adö aulik lep
(Luk 8:16-18)*

21 Jisas pen kauyaŋ manö ap hod riköm haga, “Niŋbi bi gau hapö lauöm rin cög miŋgan gau aka abaŋ adö hanbal mo gayik gau piŋagnaböl; adö aulik liŋlö mailö giŋnab. *

22 Anibu u rö, niŋhön niŋhön miŋni pi göl midöp u, hainö waiö lö niŋnaböl. *

23 Kale niŋbi bi gasi riŋmid midainim gau, manö hagabin i riŋmid liŋ niŋ aij giŋmim,” a ga.

24 Kalip manö ap haga, “Manö niŋnabim u, rik dam niŋ aij giŋmim. Kale niŋbi bi gau kalip manö kub hagem, pen aige rö niŋmim a giŋnabim u, God niŋpe niŋöm kalöp ke u rö nöp manö kub hagöm, pen u rö nöp unbö rö niŋmim a giŋnab. Pen

* 4:19: Mad 19:23-24 * 4:21: Mad 5:15; Luk 11:33 * 4:22: Mad 10:26; Luk 12:2

nipe kalöp pen rîmnap halö adö laŋ abe ñîmim a gî nab. *

²⁵ Nîbi bî nan rîmnap mîdöp gau rîmnap halö udnaböl; pen nîbi bî nan rîmnap mîdagöp gau, nan rîmnap pro pro mîdöp u halö ud arnaböl. *

Krais manö aij u hag ñîlö arö, nîbi bî iru nöp nîŋ udnaböl

²⁶ Jisas manö ap manö hod rîköm haga, “God nîbi bî udöm abad mîdeinab u, aiud adö i rö mîdöp. Bî wög nap ap wid yîŋ ranan, a göm, dam wög naböŋ nipe gau yunab.

²⁷ Wid yîŋ wög naböŋ au yuöm, han ajö nîŋöl gî, marep göm, rannîg gab. Aigegö göm ranöb, a göm, nîŋagnab.

²⁸ Mînön u ke gö, sîŋp hañauöm, ranöm, magö pîlöm, po gî nab.

²⁹ Pen wög naböŋ nap nîbö u po gö nîŋöm, rîk dam lep ñîn u auöp, a göm, ru aglame u damöm, rîk daunab,” a ga. *

*Jisas mab masded u, manö hod rîköm haga
(Mad 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Jisas anîg hagöm haga, “God nîbi bî udöm abad mîdeinab u, aiud nîhön rö udem hagnö nîŋnabim?

³¹⁻³² Me, mab masded yîŋ rö u, a gî nam. Nan yîŋ rîmnap kub yîmbal gau pro ranöb, pen masded yîŋ u pro yabîŋ yîmlö, ran kub göm, ramö alö, yaur gau apöm hai anîb gau lî mîdpal,” a ga.

* **4:24:** Mad 7:2 * **4:25:** Mad 13:12; 25:29; Luk 19:26 * **4:29:** Joe 3:13; Rep 14:15

*Jisas manö hod rîkôm hagmîdöp
(Mad 13:34-35)*

³³ Jisas nîbi bî gau kalîp manö hod rîkep anîb gau rō iru nöp hag ñîmîdöp; anîg göm, manö aij u kalîp hag ñîmîdöp. Kale manö nîŋ aij gî naböl manö u nöp kalîp hag ñîmîdöp; manö nîŋ aij gagnaböl manö u hag ñaga.

³⁴ Nîpe kalîp manö hod rîkôm nöp hag ñîmîdöp. Hainö bî nîpe gau aip ke mîdöl göm, manö îf magöŋhalö hag ñî aij gîmîdöp.

*Jisas hagö, hadal ur ga
(Mad 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Ñîn anîbu nöp ram dugöp magö u, Jisas bî nîpe gau kalîp haga, “Ñîg wanö böŋ lödan arun,” a ga.

³⁶ Anîg hagö, bî nîpe gau nîbi bî iru nöp ap mîdeila gau kalîp arö göm, ñîg magîb Jisas mîdeia mîgan u ranöm, hadla. Ñîg magîb rîmnap halö aip arla.

³⁷ Anŋ arlö nîŋöl gî, adîŋ pînöm asad apöm, ñîg si ral ñîg magîb mîgan u amöm, am lugnîg rō ga.

³⁸ Jisas nîpe pen ñîg magîb mîgan adîŋ lajîŋ adö, nabîc îlön löm haneia nîŋöl gî, bî nîpe gau nîp am anŋ göm hagla, “Manö hag ñeb bî, hon magöŋhalö umnîg gabun gasî u nîŋagpan ar?” a gîla.

³⁹ Hageila, Jisas uraköm, pînöm asad udeia u abe, ñîg si ral aueia u abe, agamîj mîd a gö, pînöm asad udeia u hir göm, ñîg si ral aueia u böŋ nöp ur göm ga.

40 Pen Jisas bi nipe gau kalip haga, “Kale niñön giñig piñiñ gabim? Kale niñ udep magö kale pro ap m+döp niñöm piñiñ gabim aka?” ga.

41 Hagö, kale aiö göm, pen hag niñö pen hag niñö göm hagla, “Bi anibi an? Aige gö göm hagajip, pinöm asad udajip u abe, ñig si ral auajip u abe, manö nip u niñöm, hagöp rö göp?” ö gila.

5

Kijaki bi ap nip aban al m+deia u, Jisas hag höñ yua

(Mad 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Jisas bi nipe gau aip ñig magib udöm, Ñig Wanö Galili juöm, ram minöñ Gerasa niñi bi m+deila böñ lödan adö amjaköm,

2 ñig magib u arö göm, ujanid lugö niñöl gi, magö anibu nöp, kijaki aban al m+deia bi ap, wip rigöl migan gau niñbö apöm, Jisas m+deia au aua.

3-4 Bi anibu wip rigöl gila kabö migan gau han ajm+döp. Nip pör sen udöm, ñimagö ma nipe gau li ribikm+dal u pen sen gau gö, pa gi dö gö, arm+döp. Nipe klö yabıl gi+m+döp u me, nip gilö gasi niñniñm rö laga.

5 Sidö an, sibön yan, wip rigöl gi+m+dal kabö migan gau abe, nö ilö gau abe, gauł göl göm, kabö udöm, hañ roman nipe ke ribm+döp.

6 Pen niñ anibu, nipe Jisas nip yijig niñöm, gi dö gi amöm, Jisas m+deia au kugom yimö,

7-8 Jisas kijaki bi anibu nip aban al m+deia u nip haga, “Ne kijaki aiön pi, bi i nip arö gi+mön höñ aru!” a ga.

Hageia haga, “Jisas, God klö unbö ke yabił Nĩ nĩpe. Yip nĩhön gi+nig auban? Manö niñö hagnön, ‘God niñ midöp rö, yad nöp ilön mab rö ñagnabin,’ a gi+mön!” a ga. *

⁹ Anig hagö, Jisas bi anibu nip haga, “Hib ne nĩhön?” ö ga.

Hageia haga, “Yip kijaki iru nöp aban alöp rö, hib yad ‘Iru Nöp,’ ” a ga.

¹⁰ Nipe Jisas nip, kijaki aiön pi gau ram m+nöñ ke milö gau hag yuagmön, a göm, hag niñöl gi nöp m+deia.

¹¹ Pen magö anibu, kaj iru yabił amıl ñiñeila s+nan ba anib gau.

¹² Anib u, kijaki gau Jisas nip neb neb göm hagla, “Hanip hagö, amun kaj gilañ kalip yuö hi+kun,” a gila.

¹³ Anig haglö, Jisas yau a gö, kijaki gau bi anibu nip arö göm, amöm kaj gau kalip yuö hi+klö, magöñhalö du dausan rö pig ju rul yan amöm, gi dam ñig wañö yan paköm, magöñhalö ñig ñiñöm um hakla.

¹⁴ Pen bi kaj mukmidal gau, ga anibu niñöm, am daun anibu abe, ram m+nöñ gau abe, manö anibu hag ñilö niñöl gi, n+bi bi gau am niñun, a göm, Jisas m+deia au aula.

¹⁵ Apöm niñla, bi nöd kijaki iru nöp aban ala anibu, walij y+möm, mid aij göm, asik m+deia. N+ñlö, an+nin gö piñiñ gila.

¹⁶ N+bi bi nöd m+deila gau, n+bi bi hain aula gau kalip, bi kijaki aban al m+deia bi u nip Jisas n+hön

* 5:7-8: Mak 1:24

nihön ga u hag ñila. Pen kaj gau kalip nihön nihön ga u abe hag ñila.

17 Pen nibi bi anib gau, manö hagla anibu niñöm, Jisas nip manö neb neb göm hagla, “Ram minöñ hon i arö gimön aru!” a gila.

18 Hageila, Jisas ñig magib udöm arnig gö, bi gö kamij la u nip neb neb göm haga, “Yad aip arul aka?” ga.

19 Hageia, Jisas bi u nip wihö göm, haga, “Ram ne arammön, nibi bi ne gau kalip, Bi Kub nöp mög yabit niñöm, nihön nihön göp manö u magöñhalö hag ñimön,” a ga.

20 Hagö, bi anibu ram minöñ Dekapolis añ au, daun gau gi ajöl gi, Jisas nip nihön nihön ga u, nibi bi gau kalip hag ñö, kale magöñhalö aiö yabit gila.

*Jisas gö, nibi ap lamij la, pai uma ap uraka
(Mad 9:18-26; Luk 8:40-56)*

21 Jisas pen ñig magib udöm, kauyañ ado gi am Ñig Wañö Galili böñ lödañ goñ au midö niñöl gi, nibi bi iru nöp nip aula.

22-23 Bi ap hib nipe Jairas. Nipe Juda magum gep ram ap abad midmidöp. Jairas Jisas nip niñöm, ap mideia au kugom yimöm haga, “Pai pro midmagö yad u umnig gab. Ne yad aip aumön nip ud niñö, urak arañ,” a ga.

24 Hagö, Jisas uraköm Jairas aip arlö niñöl gi, nibi bi iru nöp amöm, Jisas nip ciro ciro ñöm añ añ löm ud areila.

25 Pen nibi ap, nipe nibi adan ajmidöp mi unbö migañ lañ la.

26 Nibi anibu wös wameb bi gau kalip, yip gilö kamij lan, a göm, mani nipe magöñhalö hadö raua u pen nip gilö kamij lagöm, rap+n kub yabiþ ga.

27-28 Pen nipe Jisas gimidöp manö u haglö niña rö, am waliþ bad nip u ud niñnö kamij linab, a göm, nibi bi iru mideila an au jöl adö apöm, waliþ nip u ud niñö,

29 magö anibu nöþ hagape lugmidöp u miþep gö, an nipe au yan niña, nip nan ga u kamij la.

30 Pen Jisas ke niña, klö nipe rimnap ara niñöm, ado göm, nibi bi iru mideila gau kalip haga, “Waliþ yad u ban ud niñöb?” ö ga. *

31 Hageia, bi nipe gau hagla, “Nibi bi iru nöþ nöþ ciro ñaböl u, niñön ginig yip bi an ud niñöb, a gimön, hagabön?” ö gila.

32 Pen Jisas manö kale hagla u udagöm, yip bi an ud niñöb, a göm, ulhai niñöl gi mideia.

33 Pen nibi anibu, nip niñön niñön ga u niñöm, piñin göm gil gil göl gi apöm Jisas mideia ma it nipe au kugom yimöm, nip kamij la manö u magöñhalö waiö hag ña.

34 Jisas pen nip haga, “Pai yad. Jisas yip gö kamij linab, a gimön, niñ udpan rö, nöþ ginö kamij löp me u. Ne arammön mid aij gimön,” a ga. *

35 Jisas manö anibu hagö niñöl gi, Jairas bi nipe rimnap, ram nipe au nibö apöm hagla, “Pai ne u hadö umöb; hag ñeb bi i hagö, ma ilön auagnim, ado gi arnim,” a gila.

* 5:30: Luk 6:19 * 5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19

³⁶ Anig hagla u pen Jisas manö kalip u udagöm, Jairas nîp haga, “Pîñîŋ gagmön; gasî klö gi nîŋmön,” a ga.

³⁷ Jisas anig hagöm, nîbi bî gau aip aragnabun, a göm, kalip anîb gau hag löm, Pida u, Jems u, Jems nîmam Jon u, kalpe yam nöp ut gi ara.

³⁸ Kale Jairas ram u amjaköm Jisas nîŋa, nîbi bî manö piŋ hagöm, mîtöŋ magö göl gi mîdeila.

³⁹ Ram raul miŋan yaŋ amöm haga, “Nîhön giŋig manö hauî giŋim, mîtöŋ gabim? Pai u umagöp; yiŋarîŋ hon hanab,” a ga.

⁴⁰ Anig hagö, nîp mîhol giîlö, kalip hag höŋ yuöm, pai nîme nap ber u udöm, bî nîpe kabö u udöm, ut gi pai u um mîdeia ram raul miŋan yaŋ ara.

⁴¹ Amöm, pai anîbu nîmagö kîd nîp u udöm, Arameik manö löm haga, “Dalida kom!” a ga. Manö haga anîbu ît me, “Pai pro! Nöp hagabin, urak!” *

⁴² Jisas nîp manö hagö, magö anîbu nöp uraköm, ap ran ap lugö nîŋöl gi, nîbi bî gau aiö yabiî giîla. Pai anîbu mî nîpe unbö miŋan laŋ ara.

⁴³ Nîbi bî mîdeila gau aiö giîlö nîŋöl gi, Jisas manö klö hagöm haga, “Giŋin anîbu nîbi bî gau kalip waiö hag ñagmim,” a ga. Anig hagöl gi kalip haga, “Pai u nîp nan magö rîmnap nîbe nîŋaŋ,” a ga.

6

*Nasared nîbi bî Jisas nîp nîŋ udagla
(Mad 13:53-58; Luk 4:16-30)*

* 5:41: Luk 7:14

¹ Jisas bî nîpe gau u† gî ram mîñöñ anîbu arö göm, daun nîpe ke Nasared ara.

²⁻³ Am mîdöm, Juda God nîp sabe gep ñîñ u, magum gep ram u amöm, nîbi bî iru nöp ap mîdeila gau kalîp manö hag ñö nîñöl gî, aiö göm hagla, “Bî anîbi kapeda ram mîñöñ i nîbö bî, Maria ñî nîpe ap. Nîmam nîpe u Jems, Josep, Judas, Saimon me. Nîñîñ bî nîpe gau aip mîdpun i. Pen manö aij anîbu gai nîbö nîñöm hagöp? Nan gagep rö aigöl göm göp?” ö gîla. Anîg hagöm, nîp udagla. *

⁴ Pen Jisas kalîp haga, “Bî God manö hagep gau, ram mîñöñ mîgan rîmnap gî ajlö, bî kub hon, a göm, udnaböl u pen ram mîñöñ kale ke gau, manö kalpe u udagnaböl,” a ga. *

⁵ Nîp nîñ udagla u me, nan gagep rö rîmnap gîñîm rö laga; nîbi bî nan ga gau mîhöp nöp ud nîñö, kamîñ la.

⁶ Pen Nasared nîbi bî nîp nîñ udagla u nîñöm Jisas aiö yabi† ga.

Jisas bî nîpe unbö mîgan lan, wögyîp gîmim, a göm, hag yua

(Mad 10:5-15; Luk 9:1-6)

Jisas pen ram rîñîg aglö ram mîñöñ anîb gau gî ajöl gî, nîbi bî gau kalîp God Manö u hag ña.

⁷ Ñîñ ap bî nîpe unbö mîgan lan gau wiñ alö aueila haga, “Bî mîhöp ke, bî mîhöp ke ram mîñöñ gau ke ke ammim, manö aij yad u hag ñîmim. Yad kalöp hag yuabin rö, manö hag ñî

* 6:2-3: Jon 7:15 * 6:4: Jon 4:44

ajöl gî, kijaki aiön pi nan gau hag yunîg, hag hön yunabim,” a ga.

⁸ Manö ap pen haga, “Arnîg gîmim u, nan ñîñeb, wañîb, mani ud aragmim; ilön nabön u nöp ud armim. *

⁹ Ma rîrup lîmim pen sior mîlö añî nöp lîmim armim; sior rîmnap halö ud aragmim.

¹⁰ Ram ap arbe kalöp hag udaiöl, ram anîbu nöp mîdmim, wög gî pîs gîmim, daun anîbu arîk arnîg gîmim ñîñ u nöp armim.

¹¹ Pen ram mîñön ap amjakpe kalöp hag udöm, manö kalöp u nîñagaiöl, ram mîñön anîbu arîk arnîg, nîñlan, a gîmim, ma haîpî pakpe lugö armim,” a ga. *

¹² Jisas anîg hagö, bî nîpe unbö mîgan lan gau, kale ram mîñön gau gau amöm, nîbi bî gau kalîp manö hag ñöl gî hagla, “Nan si nan naij gîpim u, nîhön gîñîg anîg gîpun, a gîmim, arö gîmim,” a gîla.

¹³ Anîg hagöm, kijaki aiön pi nîbi bî aban al mîdeia gau hag hön yuöm, nîbi bî nan ga gau wel lî ñîlö, kamîñ la. *

Herod hagö, Jon Bî Ñîg Pak Ñeb nabîc cög nîpe u rîb gî dö gîla

(Mad 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Pen Jisas ga rö manö u, ram mîñön rîgon rîgon gau arö, kiñ Herod u rö nöp nîña. Nîbi bî gau, manö anîbu hag amîl apîl göl gî, rîmnap hagla, “Jon bî ñîg pak ñeb umö rîgöl gîla u,

* **6:8:** Luk 10:4-11 * **6:11:** Ap 13:51 * **6:13:** Jem 5:14

kauyaŋ uraköm me, apöm nan gagep rö an+bu gau gab,” a g+la. *

15 R+mnap hagla, “B+ an+bu b+ ne Ilaija,” a g+la. Pen b+ r+mnap hagla, “B+ God manö hagep hadame nöp m+dm+dal rö b+ ap apöm m+idöp,” a g+la.

16 Pen kiŋ Herod n+pe n+ŋöm haga, “U Jon b+ ñ+g pak ñeb nöd uŋam r+ib gi dö g+nö u nöp uraköm, apöm an+g gab,” a ga.

17-19 Pen n+hön: nöd Herod, n+mam Pilip n+bin Herodias n+p uda. Udö, Jon “G+pan an+bu, gi naij g+pan. B+ nuwöt+ n+pe udagnab,” a ga. Pen Jon an+g hagö, Herodias Jon n+p n+ŋö mulu lugö hagö, Herod b+ n+pe gau r+mnap hag yuö, amöm Jon n+p nag+ l+la. N+bi Herodias, Jon n+p aigö göl gem al pak l+nam, a göm, gas+ u nöp n+ŋm+idöp u pen *

20 Jon nan naij ap gagm+idöp. N+pe manö n+hön n+hön haga u, Herod n+ŋöm manö aij y+idun göl nöp hagöp, a göm, ñ+ñ+ löm, Jon n+pe b+ aij ap b+ u+ ap m+idöp, a göm, p+ñ+ŋ göm, n+p gi naij g+naböl, a göm, n+p abad m+id aij g+m+idöp.

21 N+bi Herodias, Jon n+p al pak l+n, a gi n+ŋ m+id m+id mañ ap, Herod n+me n+p yag daua p+ŋan r+kep ñ+n u nöp, nan kub ñ+ŋn+g, gapman b+ kub gau, ami b+ kub gau, ram m+nöŋ Galili b+ kub gau w+ñ alö, nan kub ñ+ŋn+g aula.

22 Apöm nan ñ+ŋlö n+ŋöl gi, Herodias pai n+pe u raul m+igan an+bu apöm kugom ralö, Herod abe, b+ kub ap m+deila gau abe n+ŋlö, kal+p aij gö, kiŋ Herod pai an+bu n+p haga, “G+pan an+bu, nan

* 6:14: Mad 16:14; Mak 8:28; Luk 3:19-20 * 6:17-19: Lep 18:16

nihön hag niñeinabön nöp ñinabin,” a ga.

²³ Pen manö klö manö niñjö nöp hagöm haga, “Yad nöp manö niñjö yabiñ hagabin. Ram miñönj kub abad miñpin i hag niñjö, nöp nabönj u hagnö abad miñeinabön,” a ga.

²⁴ Anig hagö, pai u amöm niñme Herodias niñp, nan nihön u hag niñnam, a gi niñjö, niñme pen haga, “Jon bi ñig pak ñeb nabic cög magö niñpe u hagnöm,” a ga.

²⁵ Niñme anig hagö, adin pai niñpe yinid kin Herod miñeia au amöm haga, “Uri magö i nöp, Jon bi ñig pak ñeb nabic cög magö niñpe u ud kinan cög miñgan ap limön, yip dap ñi,” a ga.

²⁶ Anig hagö, kin Herod Jon niñp gasi niñjö, mög yabiñ ga. Pen niñpe bi kub gau niñj miñdlö niñjlö gi, manö klö manö niñjö pai u niñp haga u nöp gasi niñjöm,

²⁷ magö anibu nöp ami bi niñpe ap, “Am Jon nabic cög magö u daumön,” a göm hag yuö, am Jon niñp nabic cög magö u riñ gi dö göm,

²⁸ ud kinan cög miñgan ap löm, dapöm pai anibu niñp ñö, niñpe pen damöm niñme niñp ña.

²⁹ Pen Jon bi niñpe gau, Jon niñp unam riñ gi dö gila manö u niñjöm, kale am wip damöm, kabö miñgan au riñgöl gila.

*Jisas niñbi bi iru nöp nan magö ñö niñjla
(Mad 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)*

³⁰ Jisas manö ud arep bi gau, kale gau gau wög gi ajöl göm, ado gi apöm, niñbi bi gau kalip manö nihön nihön hag ñöm, nan nihön nihön gila gau, magönhalö Jisas niñp hag ñila. *

* 6:30: Luk 10:17

³¹ Pen nibi bi iru yabit nöp amil apil geila u me, Jisas bi nipe gau aip nan ñinjöl rö lagö, nipe kalip haga, “Hon, nibi bi midagpal an au amun, yiharinj midaiun, kale magö ap ake linabim,” a ga.

³² Anig hagöm, bi nipe gau aip ñig magib udöm, ram minöñ nibi bi midagmidal au arla.

³³ Pen kale ñig magib ud arlö ninjöl gi, nibi bi iru nöp, Jisas bi nipe gau aip gau araböl a göm, daun gau nibö gau nibö dip gi dö gi aramöm, ñig goł adö adan milö u nöd amöm, Jisas bi nipe gau aip arnig geila gau, nöd am mideila.

³⁴ Jisas bi nipe gau aip ñig goł au amjak pidön göm, ñig magib arö göm, nibi bi iru mideila gau kalip ninjöm gasi nipe ke gasi ninjöm niña, kale kaj sipsip bi abad midep ap midagöp rö u mideila. Anibu ninjö, mög gö, nipe il göm kalip manö rimnap rapin hag ñi mideia. *

³⁵ Sidö hadö wad ara ninjöm bi nipe gau apöm nip hagla, “Sidö hadö wad aröp. Aui ram minöñ nöp an aui. *

³⁶ Anib u, nibi bi gai i hag yuö, kale am ram rilig ałö ram minöñ yöp söl gai i aramöm, nan magö kale rimnap rau ñinlan,” a gila.

³⁷ Hageila, Jisas haga, “Kale ke kalip nan magö rimnap ñimim,” a ga. Hageia hagla, “Anig hagpan u, bi rakin unbö raleb jin wög göm mani udpal rö udun nan magö rau dapun, kalip ñun aka?” gila.

³⁸ Hageila, Jisas haga, “Bred magö kale aigöl gi rö midöp? Am ninjim!” a ga. Hageia, am ninjöm

* **6:34:** Nab 27:17; Mad 9:36 * **6:35:** Mak 8:1-9

hagla, “Hon bred magö unbö mamid u, kabsat mihöp halö midöp,” a gila.

³⁹ Anig hageila, Jisas haga, “Nibi bi gai i hagpe, asik balu ke ke löm, nan ufan adö gai i asik midlö aran,” a ga.

⁴⁰ Hagö, nibi bi gau kalip haglö, rimnap nin juöl mihau ado gi da sidun lan (50) rö magum balu löm, rimnap ugan nibi bi nin juöl unbö mamid u (100) rö balu lila.

⁴¹ Pen Jisas nipe bred magö unbö mamid u abe, kabsat mihau abe udöm, kumi kabö adö lan au ninöm, God nip, aij a göm, bred u ud jö göm, bi nipe gau kalip nö, kale pen nibi bi gau kalip nime li nila. Kabsat mihau u, u rö nöp bi nipe gau nö, nibi bi gau kalip nime li nila.

⁴² Neila, ninjö ninjö, kalip mudun ga.

⁴³ Nan adin adin arö gila gau, Jisas bi nipe gau wad udöm yaglö yaglö, wad unbö migan lan ajman raua.

⁴⁴ Nan ninla nin anibu, bi gau nöp me, paip dausan ara.

Jisas nig ut adö u abö gi ara

⁴⁵ Pen magö anibu nöp Jisas bi nipe gau kalip hagö, nig magib udöm Bedsaida daun nö lödan arlö ninöl gi, Jisas au midöm nibi bi gau kalip hag yuö arla.

⁴⁶ Hag yuöm, dum nö ilö ap gilan gi amöm, God nip sabe gi mideia. *

⁴⁷⁻⁴⁸ Sibön ginig ga magö u, Jisas nöp midöm nina, bi nipe gau kale nig magib udöm, nig an au dan arlö ninöl gi, hadal u areila lau adö auö,

* 6:46: Luk 5:16

uþham ñig uþ adö laŋ þirik göl gi areila. Ram jin þarika magö u, Jisas ñig uþ ado laŋ au amöm, kalip abhak löm, arnig gö niŋöl gi,

⁴⁹⁻⁵⁰ niþ ñig uþ adö laŋ au areia u niŋöm, u wip ana ap a göm, anin in gö þiñiŋ göm aiö gauþ gila. Adiŋ Jisas kalip haga, “Þiñiŋ gagmim! Yad nöþ auabin! Gasþ iru niŋagmim!” a ga. *

⁵¹ Hagöm, ñig magib miŋan arö, hadal udeia u ur ga. Anig gö, Jisas niþe aigöl göm anig göþ, a göm, gasþ iru yabiþ niŋla. *

⁵² Niþe bred udöm niþi bi iru nöþ niþe li ña u niŋla u pen ñin anibu Jisas niþ niŋ ud aij gagla.

⁵³ Pen ñig aŋ u am am ram miþnöŋ Genesared amjaköm, ñig magib u nagþ adik lila.

⁵⁴ Ñig magib au arik arlö niŋöl gi, niþi bi anib gau Jisas auöp, a gilö niŋöm,

⁵⁵ yiŋid ram miþnöŋ gau gau kiþ kiþ amöm, niþi bi nan ga gau kalip dam Jisas am miþeia u areila.

⁵⁶ Ñin anib gau, Jisas ram riþig aþlö gau aka daun gau aka ram miþnöŋ yiþariŋ gau amjakö, niþi bi nan ga gau kalip dap maker aŋ au löm, Jisas niþ neb neb göm hagla, “Ne miþdö, niþi bi nan göþ gau, waþiŋ adiŋ nöþ u ud niŋlö, kalip kamiŋ laŋ,” a gila. Jisas yau a ga niŋöm niþi bi niþ ud niŋla gau kalip magöŋhalö kamiŋ la.

7

Nan hibur miþmagö aŋ daŋ niþbö höŋ aunab u nöþ me þri miþeinab

* **6:49-50:** Luk 24:37 * **6:51:** Mak 4:39

¹ Bî Perisi rîmnap, bî lo manö hag ñeb rîmnap, Jerusalem nîbö apöm, Jisas mîdeia au nîŋ mîdöm nîŋla,

² Jisas bî nîpe rîmnap, nîpîs nîhi bî asî masî gî aij göm, nan ñîŋmîdal rö, gagla. *

³ Perisi bî gau abe, Juda nîbi bî gau magöŋhalö abe, nîpîs nîhi bî hagnîdal rö nîŋöm, ñîmagö ñîg lî yuöm nöp, nan ñîŋbal.

⁴ Maker aŋ au am mîdöm, ram ado gî apöm, u rö nöp ñîg lî yuöm nöp, nan ñîŋbal. Pen kap, rin cög, kapa nan gau u rö nöp ñîg lî yuöm nöp, nan ñîŋbal. Nan anîbu rö magöŋhalö kliñ aij gîpal. *

⁵ Anîb u, Jisas bî nîpe gau nan yîharîŋ ñîŋla u nîŋöm, bî Perisi gau abe, bî lo manö hag ñeb gau abe Jisas nîp hagla, “Bî ne gau nîhön gînîg, apîs bac bî hagla rö, ñîmagö kale u ñîg lî yuöm wasö, yîharîŋ nöp nan ñîŋaböl?” ö gîla.

⁶ Hageila, Jisas haga, “Kale manö pîral hagnîm u, Aisaia manö nîŋö yabîl hagnîm, God Manö u kalî kliñ rîköm haga,

‘Nîbi bî gai i, God hib hagnî adö arab a gîpal u pen yîharîŋ manö nöp hagla; yîp mîdmagö lagpal. *

⁷ God lo manö u hag ñabun, a gîpal u pen nîbi bî manö kale ke hagnîm manö u nöp hag ñaböl.

Anîb u, yîp sabe göm hib yad haglö adö aragab. Yîharîŋ manö nöp hagnîm, a ga.

* 7:2: Luk 11:38 * 7:4: Mad 23:25 * 7:6: Ais 29:13

⁸ An+ɓ u rö, kale God manö hag la u arö g+mim, n+bi b+ manö kale ke hagnap u udmim, nap nahai b+ hagn+dal adö u hain g+mim gabim,” a ga.

⁹ Jisas kal+p kauyan hagöm haga, “Kale gas+ k+d hi+k n+n+mim, God manö hag la u ud ke gau yumim, gas+ magö kalpe ke u nöp n+n udmim hain gabim.

¹⁰ Mos+s God Manö ad+n ap kal+ k+ñ r+köm haga, ‘Name nap hagnil rö n+n udmim, kal+p ud aij g+mim; pen ñ+ pai r+mnap n+me nap kal+p manö mulu kal lugö hagaiöl, al pak l+be umöl,’ a ga. *

¹¹ Pen kale manö adö an+bu kabö göl hag ñagnpim. B+ ap, ami bapi arö g+nabin, a g+nab u, kal+p hagnab, ‘Ami bapi, yad nan aij r+mnap kalpe m+höñ ñ+bnep pen mani kalpe m+höñ ñeb mani u, uri yad God n+p ñ+nabin, a g+pin u me, mani kalpe m+höñ ñeb ap m+dagöp,’ a g+nab.

¹² An+g g+lö, kale n+n+mim hagnabim, ‘Kale an+g g+p+al u, manö m+dagöp,’ a g+nabim. An+g hagpe, kale God manö haga u arö göm, nan aij r+mnap n+me nap kal+p ñagnaböl.

¹³ An+ɓ u, gas+ magö kalpe ke u nöp n+n+mim, hain g+mim, b+ hain n+bö r+mnap halö hag ñ+be, kale pen u rö nöp b+ hain n+bö r+mnap hag ñ+lö, hag ñ+ dam dap+l g+lö n+nöl g+, God Manö nan y+har+n rö ud ke gau yubal. Pen n+me nap manö hagaj+n u nöp wasö; kale nan iru nöp an+g unbö rö nöp gabim,” a ga.

¹⁴ Jisas an+g hagöm, n+bi b+ iru nöp m+deila gau kal+p hagö, n+pe m+deia i+ au aueila haga, “Manö

* **7:10:** Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16

hagnig gabin i kale magöŋhalö niŋmim, manö it rik niŋ aij giŋmim.

15 Kale nan ŋiŋbe aŋ yaŋ arnab u pri midageinab; nan hibur midmagö aŋ kale daŋ nibö höŋ aunab u nöŋ gö, kale gac halö midainabim.*

16 Kale niŋbi bi gasi rimid midainim gau, rimid li niŋ aij giŋmim,” a ga.

17 Jisas aniŋ hagöm, niŋbi bi gau kalip arö göm, ram raul miŋan arö, bi niŋpe gau niŋp hag niŋla, “Manö hod rikmön hagpan aniŋbu, it u niŋhön?” ö gila.

18 Hageila, haga, “Niŋbi bi gau kale niŋagpal rö, kale u rö nöŋ niŋagpim ar? Nan asi masi giŋpal gau, haŋowaŋö niŋlö, hibur aŋ yaŋ arö, God niŋjö pri midageinab.

19 Pen niŋhön: nan niŋbal aniŋb gau, midmagö aŋ yaŋ aragnab; hibur aŋ yaŋ nöŋ arö, hib halö kil yunaböl,” a ga. Jisas manö haga aniŋbu, nan gau magöŋhalö niŋeb nöŋ, asi masi gep rimnap midagöp, a ga.

20 Pen Jisas aniŋ hagöm haga, “Gasi naiŋ aŋ kale yaŋ nibö aunab u me, niŋbi bi gac halö midnaböl.

21 Niŋbi bi gau aŋ kalip yaŋ gasi naiŋ auö niŋöl gi, kale gi naiŋ göm, nan si udöm, wip alöm, niŋbi si bi si göm,

22 nan gau hon rö laŋ, a göm, niŋbi bi rimnap gasi naiŋ niŋöm, manö piral hagöm, manö naiŋ hagöm, nan gau yad rö lagöp, a gö, mulu lugö, niŋbi bi hag juöm, hib kale ke dap ranöm, haŋowaŋö göm, naiŋ gep gasi aŋi niŋöm giŋpal.

* 7:15: Ap 10:14-15

23 Nan naij gɪpal anɪb gau gasɪ ke gau nɪbö auagöp, gasɪ naij an̄ kale yan̄ nɪbö aunab u me, nɪbi bɪ gac halö mɪdnaböl.

*Nɪbi ap, Jisas nɪpe gö, pai yad kamɪj linab, a göm, nɪj uda
(Mad 15:21-28)*

24 Jisas ram mɪnönj anɪbu arö göm, am ram mɪnönj daun kub Daia söl anɪb au ara. Amöm, nɪbi bɪ gau yɪp mɪñi nɪɲagöl, a göm, ram raul mɪgan ap amöm pi göl mɪdeia u pen pi göl mɪdainɪm rö laga.

25 Nɪbi ap, pai nɪpe nɪp kɪjaki aban̄ ala u me, Jisas auöp, a gɪlö, nɪpe amöm Jisas mɪdeia au ma iɪ nɪp au kugom yɪmöm,

26 Jisas nɪp neb neb göl gɪ haga, “Pai yad kɪjaki aban̄ alöp u, hag höj yu aran̄,” a ga. Nɪbi anɪbu nɪpe Juda nɪbi wasö. Nɪpe yag daula ram mɪnönj Pönisia, bɪ ram mɪnönj Siria nɪbö abad mɪdmɪdal u.

27 Pen anɪg hageia, Jisas nɪp haga, “Nöd ñɪ pai nan ñɪɲlö, mudun gɪnab, aij. Nan magö ñɪ pai ñeb u udun, kain yunabun u aij gagnab,” a ga.

28 Hageia, nɪbi u pen haga, “Bɪ Kub! U aij hagpan u pen ñɪ pai gau nan ñɪɲlö, nabönj nabönj gau abañ mo gau lugö, kain gau halö ñɪɲnaböl,” a ga.

29 Hageia, Jisas manö anɪbu nɪɲöm haga, “Ne anɪg hagpan u, pai ne kɪjaki yuö hiɪköm mɪdajɪp u hadö höj aröp; ne aru,” a ga.

30 Jisas anɪg hagö, nɪbi anɪbu ado gɪ amöm nɪɲa, kɪjaki arɪk höj arö, pai nɪpe köp adö au agamɪj han mɪdeia.

Rimid migan pɪl ga bi ap Jisas gö, rimid waka

³¹ Jisas ram mɪnönj daun kub Daia söl anɪb au arö göm, am ram mɪnönj daun kub Saidon söl anɪb au paköm, ram mɪnönj Dekapolis anj gau amöm, N̄ig Wanö Galili ara.

³² Amjakö niñöl gi, niɪbi bi gau bi rimid pɪl ga manö hag aij gagmɪdöp bi ap dapöm, Jisas niɪp neb neb göm hagla, “Bi i niɪp ud niñö, kamɪñ lañ,” a gɪla.

³³ Hageila, Jisas bi anɪbu niɪp ut gi ke ke au amöm, ñimago mɪlö niɪpe u rimid migan niɪp u yuöm, ñimago kiñu alöm, aɫab niɪp u ud niñöm,

³⁴ kumi kabö lañ niñöm, ake löl göm, “Epada!” a ga. Manö yöl hagöm, “Epada,” a ga u, manö iɫ u “Hiik,” a ga.

³⁵ Anig hagö niñöl gi, bi anɪbu rimid migan u pɪral hiiköm, maj migan pɪɫa gö niñöl gi, manö kabö göl haga.

³⁶ Jisas pen niɪbi bi gau kalɪp haga, “Manö anɪbu niɪbi bi rimnap kalɪp hag ñagmim,” a ga. Manö anɪbu manö kɫö göm haga u pen kale am kɫö göm niɪbi bi iru nöp hag ñɪla. *

³⁷ Manö anɪbu hag ñeila niɪbi bi niñöm aiö göm hagla, “Jisas nan gau magörjhalö gajɪp aij yabiɫ göp. Niɪpe niɪbi bi rimid pɪl göp gau gö, pɪral hiiköm, niɪbi bi aɫab miñör göp gau gö manö hag aij gɪpal,” a gɪla. *

8

* 7:36: Mak 1:43-45 * 7:37: Ais 35:5

*Jisas n̄ibi b̄i iru yab̄t̄ n̄öp nan magö ñö ñ̄iŋla
(Mad 15:32-39)*

¹ Ñ̄in aŋ an̄ib au n̄öp, n̄ibi b̄i iru n̄öp ap m̄idlö, nan magö m̄idagö, Jisas b̄i n̄ipe gau wiñ alö aueila haga,

² “Yad n̄ibi b̄i gai i kal̄ip mög n̄iŋabin. Ñ̄in m̄ihau n̄igaŋ yad aip m̄idöm, ȳihar̄iŋ m̄idpal. * ”

³ Kal̄ip k̄iyö n̄öp hag yunö, r̄imnap m̄ilö gau n̄ibö aubal rö, adan aŋ gau amöm, amgö m̄imainö udö, lug paknaböl,” a ga.

⁴ Hageia, b̄i n̄ipe gau hagla, “Ram m̄inöŋ n̄öp aŋ an̄ib gai i, nan magö gai n̄ibö udun ñun?” ö ḡila.

⁵ Hageila, Jisas haga, “Bred magö kale aigöl ḡi rö m̄idöp?” ö ga. Hageia hagla, “Unbö mudun j̄iŋ u,” a ḡila.

⁶ An̄ig haglö, Jisas n̄ibi b̄i gau kal̄ip hagö, as̄iklö n̄iŋöl ḡi, bred magö unbö mudun j̄iŋ an̄ibu udöm, God n̄ip aij, a göm, ud jö göm, b̄i n̄ipe gau kal̄ip ñö, kale pen udöl ḡi, n̄ibi b̄i gau kal̄ip n̄ime l̄i ñ̄ila.

⁷ Kabsaŋ pro bad ap ud m̄ideila u, u rö n̄öp udöm, God n̄ip aij a göm, b̄i n̄ipe gau kal̄ip ñö, n̄ime l̄i ñ̄ila.

⁸ Ñ̄ilö, ñ̄iŋlö ñ̄iŋlö kal̄ip mudun gö, naböŋ naböŋ pali pali ḡila gau, Jisas b̄i n̄ipe gau wad̄t̄ unbö mudun j̄iŋ u yaglö ajmaŋ raua.

⁹ B̄i nan ñ̄iŋla an̄ib gau, po dausan rö. Jisas pen, n̄ibi b̄i an̄ib gau kal̄ip hag yuöm,

¹⁰ b̄i n̄ipe gau aip ñ̄ig maḡib udöm, ram m̄inöŋ Dalmanuda arla.

* 8:2: Mak 6:34-44

Perisi bi rımnap, “Nan gagep rö ap gö niñun,” a gıla

(Mad 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bi Perisi rımnap Jisas niþ neb neb giño, niñhön rö hagnim, a göm, apöm niþ aip manö hag amıl apıl göm hagla, “Nan gagep rö ap kumi kabö adö lañ au gö, niñun,” a gıla.

¹² Anig haglö, Jisas ake löl göm haga, “Niþi bi miñi mıdpal ñin i, niñhön ginig hagpal, ‘Nan gagep rö ap gö niñun,’ a gıpal? Yad kalöp niñö yabiñ hagabin, kalöp nan gagep rö ap ginö, niñagnabim,” a ga. *

¹³ Anig hagöm, kalıþ arö göm, bi niþe gau aip ñig magıb udöm, ñig wañö böñ lödañ arla.

Jisas, Perisi manö kalıþ u udagöl, a göm, manö hod riköm haga

(Mad 16:5-12)

¹⁴ Pen bi niþe gau hauñ göm, bred iru wasö, magö añı ap nöþ ud ñig magıb löm, ud arla.

¹⁵ An gau amöl gi, Jisas kalıþ haga, “Perisi yiþ kale u abe, Herod yiþ niþe u abe, niñ aij gimim,” a ga. *

¹⁶ Anig hagö, bi niþe gau kale ke hag niñ hag niñ göm hagla, “Bred magö rımnap halö dauagpun rö hagab,” a gıla.

¹⁷ Jisas pen kale hagla anıbu ke niñöm haga, “Niñhön ginig bred magö dauagpun, a gimim, hagabim? Kale manö niñmim, if u niñagpim ar?” *

* **8:12:** Mad 12:39; Luk 11:29

* **8:15:** Luk 12:1

* **8:17:** Mak 6:52

18 Amgö la u niḡagpim? Riḡid la u niḡagpim?
Aka niḡmim hauḡ giḡpim?

19 Bi paip dausan miḡdeila ḡin u, bred magö unbö mamid u ud jö gi ḡinö, ḡiḡöm naböḡ naböḡ arö giḡa gau, wadi aigöl gi rö yagpe?” ö ga. Hageia hagla, “Wadi unbö miḡan laḡ yagno,” a giḡa. *

20 Aniḡ hageila haga, “Pen bi po dausan miḡdeila ḡin u, bred magö unbö mudun jḡiḡ u ud jö gi ḡinö, ḡiḡöm naböḡ naböḡ arö giḡa gau, wadi aigöl gi rö yagpe?” ö ga. Hageia hagla, “Wadi unbö mudun jḡiḡ u yagno,” a giḡa.

21 Hageila haga, “Pen kale niḡmim, niḡ aij gagpim ar?” a ga.

Amgö we ga bi ap Jisas gö, amgö ḡiḡ niḡa

22 Pen kale Bedsaida daun amjaklö niḡöl gi, niḡi bi riḡnap bi amgö we ga ap dapöm, Jisas niḡ neb neb göm hagla, “Niḡ ud nöḡ,” a giḡa.

23 Hageila, Jisas bi amgö we aniḡbu niḡ ḡimagö kid u udöm, uḡ gi ram riḡig aḡlö goḡ au amöm, amgö niḡ u kiḡu alöm, niḡ ud niḡöm, haga, “Amgö ne nan riḡnap niḡabön aka?” ga.

24 Hageia haga, “Yau. Niḡi bi gau niḡabin u, pen mab ur rö gau gi aḡaböl,” a ga.

25 Hagö, Jisas kauyaḡ amgö magö niḡpe ud niḡö, adiḡ nan gau magörḡhalö niḡ aij yabiḡ ga.

26 Pen Jisas bi aniḡbu niḡ haga, “Kauyaḡ ado gi ram riḡig aḡlö niḡi bi miḡdpal lödaḡ aragmön; ram ne yiḡdun göl aru,” a ga.

*Pida Jisas niḡ haga, “Ne nöḡ me Mesaia u,” a ga
(Mad 16:13-20; Luk 9:18-21)*

* 8:19: Mak 6:41-44

27 Jisas bi nipe gau aip ram rilig aglö daun kub Sisaria Pilipai söl au arla. Adan an au amöl gi kalip haga, “Nibi bi gau, yip an a göm niñbal?” ö ga.

28 Hageia hagla, “Nibi bi rimnap nöp Jon bi ñig pak ñeb u, a gipal; rimnap Ilaija, a gipal; rimnap bi God manö hagep ap, a gipal,” a gila. *

29 Hageila, Jisas kalip haga, “Kale ke pen yip an, a gimim, niñbim?” ö ga. Hageia, Pida haga, “Ne nöp me Mesaia u,” a ga. *

30 Hageia, Jisas haga, “Nibi bi gau kalip manö anibu hagagmim,” a ga.

Jisas haga, “Yad umem kauyañ uraknabin,” a ga

(Mad 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Jisas pen bi nipe gau kalip manö hag ñöl gi haga, “Bi Ñi nipe ilön kub yabił udnab. Bi kub manö ud asikep gau abe, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb gau abe, nip niñlö, mulu lugö, al pak lilo, nipe umöm, ñin miñhau niñgañ u kauyañ uraknab,” a ga.

32 Jisas manö anibu waiö hagö, Pida niñö, aij gagö, Jisas nip dam goł au amöm, nip hag göl gi haga, “Manö anibu rö hagagmön,” a ga.

33 Pen Jisas ado göm, bi nipe gau kalip niñöm, Pida nip haga, “Seden! Ke gau aru! God gasi ñöb rö hagagabön; nibi bi gau gasi niñbal rö nöp niñmön hagabön,” a ga.

34 Anig hagöm, bi nipe gau abe, nibi bi iru nöp mideila gau abe, wiñ alö, it au aueila haga, “Nibi

* 8:28: Mak 6:15 * 8:29: Jon 6:68-69; Mak 9:9

bi an an yip pig midnig göl gau, nan nihön minöñ naböñ adö it i gasi kub niñbal u arö göm, hañ roman kale ke gasi kub niñbal u arö göm, mab kros ud kag göm yip hain göl. *

³⁵ Nibi bi, Jisas nip niñ ud midno, aij gagnab a göm niñnaböl gau, böñ nöp ap lug paknaböl. Pen nibi bi, Jisas nip udun, manö aij nipe niñ ud midno, hanip gi naj gñnaböl u, manö midagöp a göm gilo arnab gau, God gö pör nöp pör nöp mideinaböl.

³⁶ “Pen nibi bi, nan aij minöñ naböñ adö it i iru nöp udun a göm gilo arö, ram minöñ it i midöp nan gau magöñhalö udnaböl u pen pör middep u udagnaböl.

³⁷ Nan aij gau magöñhalö dam sikim göm, pör middep u rauöl rö lagöp.

³⁸ “Anib u, nibi bi an, nibi bi nan si nan naj gipal an au midöl gi, nable gñnim rö lö, ‘Jisas nip niñagpun,’ a gñnaböl gau, hainö Bi Ni nipe Nap mailö aij unbö ke udöm, ejol ut gau halö aunab ñin u, nipe kalip u rö nöp nable gö, ‘Nibi bi gau kalip niñagpin,’ a gñnab,” a ga. *

9

¹ Pen Jisas anig hagöm, manö ap haga, “Yad kalöp manö niñö hagabin, kale nibi bi midpim gai i rimnap kamñ midpe niñöl gi, God nibi bi udöm abad mideinab ñin u, klö kub halö auö niñnabim,” a ga. *

* **8:34:** Mad 10:38-39; Luk 14:27
Mak 13:30

* **8:38:** Mad 10:33

* **9:1:**

*Jisas hañ romanj nipe u ke yabił la
(Mad 17:1-12; Luk 9:28-36)*

² Pen hainö ñin unbö kagoł jınj u midöm, Jisas nipe Pida Jems Jon kalıp yam uł gı, ram mınönj nıbi bı midageila dum ilö lañ ap gılañ gı arla. Amöm, Jisas nıp nınjöl nınjöl gı, hañ romanj nipe u ke yabił la. *

³ Wañj nipe u rud aij ke yabił löm, mımailö yabił ga. Pen nıbi bı mınönj naböñ adö it i ap wañj rımnap ñıg löm uł maıı gılö, rud anıbu rö lınım rö lagöp.

⁴ Pen magö anıbu nınjla, Ilaija aip Mosıs aip apıl Jisas aip manö hagailö.

⁵ Kale nınjöm, Pida Jisas nıp haga, “Manö hag ñeb bı, hon aij yabił ap auı midpun! Anıb u, hon ram bada bad mıhau nıganj gun; nöp ap, Mosıs nıp ap, Ilaija nıp ap,” a ga.

⁶ Kale pıñınj geila rö me, Pida gası nınj aij göm wasö, hałöwaıö anıg haga.

⁷ Pen kumi bad ap apöm, kalıp ud yuö yuö nınjöl gı, manö ap kumi anj anıb au haga, “U Ñı midmagö yad yabił. Manö hagnab rö nınjim,” a ga.

⁸ Anıg hagö nınjöl gı, kale nınj gıgabö göm nınjla, bı anıb mıhau midagailö; Jisas nöp mideia.

⁹ Pen kale dum lañ arö göm, ap lugöl gı, Jisas haga, “Dum i auajun nan gajıp nınjbim u, mıñı nıbi bı rımnap kalıp hag ñagmim. Hainö Bı Ñı nipe umöm urakainım u, waiö hag ñımim,” a ga.

¹⁰ Hagö, bı nipe gau nıbi bı rımnap kalıp hag ñagla; kale ke nöp hag nınj hag nınj göm hagla,

* 9:2: 2Pi 1:17-18; Ap 3:22

“Umem uraknabin, a göp u, manö it u n+hön?” ö gila.

¹¹ Anig hagöm, Jisas n+p hag n+ñöm hagla, “B+ lo manö hag ñeb b+ gau n+hön g+nig hagpal, ‘Ilaija nöd aunab,’ a g+pal?” ö gila.

¹² Hageila, Jisas haga, “N+ñö hagpal. God Manö u kal+ k+ñ r+köm hagla, ‘B+ Ilaija nöd apöm nan gau g+ j+n geinab,’ a gila. Pen God Manö u manö ap kal+ k+ñ r+köm hagla, ‘N+bi b+ gau B+ Ñ+ n+pe n+p udagöm, n+p ilön kub ñ+naböl,’ a gila manö u, n+hön g+nig anig hagla, a g+mim, n+ñbim? * ”

¹³ Pen Ilaija hagla an+bu, hainö aunab, a g+mim, gas+ u n+ñagmim. N+p nöd yag daulö, kub göm, manö hag ñö n+ñöl g+, gas+ kale ke n+ñöm n+p abönamö g+ naj yab+ gila. An+b u, God Manö u kal+ k+ñ r+köm, n+p g+naböl, a gila rö nöp gila,” a ga. *

*K+jaki ñ+ pro ap aban ala u, Jisas hag höñ yua
(Mad 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Pen kale ban yan amöm n+ñla, b+ lo manö hag ñeb b+ r+mnab, Jisas b+ n+pe unbö aj+p gau aip pen pen hag m+dlö n+ñöl g+, n+bi b+ iru nöp apöm, kal+p ud yuö yuöm n+ñöl g+ m+deila.

¹⁵ Anig g+ n+ñm+dlö n+ñöl g+, Jisas apjakaiö, n+bi b+ ap m+deila gau, aiö göm, am n+p hag w+hai udla.

¹⁶ Jisas b+ n+pe gau kal+p hag n+ñöm haga, “N+hön g+nig pen hagö pen hagö gajim?” ö ga.

* **9:12:** Mal 4:5; Sam 22:1-18; Ais 53:3 * **9:13:** Mad 11:14

17 Anig hagö niñöl gi, bi ap niñi bi mideila an anib au haga, “Manö hag ñeb bi. Ñi yad u, kijaki abañ alö, manö gagöp.

18 Ñin rımnap niñ rapin gö, ap lug paköm, kiñu habkob gał goł apöm, meg hip yımöm, ñimagö ma hañ roman iñ göm göp. Pör anig gö gö me, daubin u pen bi ne gau kalip hagnö, kijaki u hag yu wasö niñöm arö giñal,” a ga.

19 Anig hageia, Jisas kalip haga, “Kale niñi bi miñi midpim i God niñ niñ ud pıdöñ gagpim. Ñin mai niñ niñ udmim, nan anib gau ke giñabim? Manö pör hagnö niñbim u, aige göl gem manö kñiñ halö hagnö niñnabim? Ñi anıbu ud midpin i dauim!” a ga.

20 Hagö, dam Jisas mideia il au daulö, kijaki niñ anıbu niñ abañ ala u, Jisas niñ niñöm, niñ u niñ gö, ap lug paköm, ado malo göl gi, kiñu habkob gał goł apöm luga.

21 Anig gö, Jisas niñ anıbu nap niñ hag niñöm haga, “Nan anıbu niñ mai rö ga?” ö ga. Hageia haga, “Hadame nöp niñ pro magö u nöp ga.

22 Kijaki anıbu, niñ pör al pak lin, a göm, mab inab an gau abe, niñg an gau abe ud yuöp. Anib u, halip apıl mög niñmön, nan anıbu hag yuep rö lainim u, hag yu,” a ga.

23 Hageia, Jisas haga, “Yip niñhön giñig, ‘Hag yuep rö lainim u, hag yu,’ a giñmön hagabön? Hag niñnabin rö giñab, a gi gası niñnabön u, hag niñnabön u rö giñab,” a ga. *

24 Hageia, niñ nap u yıñid nöp haga, “Nöp niñ udpin; anig giñnabön, a gem, gası u niñbin u pen

* 9:23: Mad 21:21; Mak 11:23

gasɪ mɪhöp nɪŋnam rö löp u, yɪp gasɪ aij ñimön nɪŋem yad böŋ nöp nɪŋ udnam,” a ga.

²⁵ Pen nɪbi bɪ iru nöp, apɪl mɪhau Jisas aip mɪdeila au, gɪ dö gɪ aueila nɪŋöm Jisas kɪjaki u nɪp haga, “Ne kɪjaki, nɪbi bɪ gö rɪmɪd hauɫ alö manö hagagnaböl u, nöp hagabin, ñɪ u nɪp arö gɪmön, böŋ nöp armön, hainö kauyaŋ ado gɪ auagmön!” a ga.

²⁶ Hagö, kɪjaki anɪbu gauɫ göm, ñɪ u nɪp gö, ap lug paköm, gɪl gɪl gɪ, gɪ pɪdöŋ gö, nɪbi bɪ iru nöp hagla, “Hadö umöb,” a gɪla. *

²⁷ Anɪg hagla u pen Jisas ñɪmagö ur nɪpe u udöm, nɪp ud urak ña.

²⁸ Hainö Jisas ram raul mɪgan amöm, bɪ nɪpe gau aip kale nöp mɪdöl gɪ, nɪp hagla, “Nɪhön gɪnɪg hon kɪjaki anɪbu nɪp hag yu wasö nɪŋbun?” ö gɪla.

²⁹ Hageila, Jisas haga, “Kɪjaki anɪbu rö yɪharɪŋ hag yuagnaböl; God nɪp sabe gɪlö me, höŋ arnaböl. Wasö u höŋ aragnaböl,” a ga.

*Jisas kauyaŋ, “Umem uraknabin,” a ga
(Mad 17:22-23; Luk 9:43-45)*

³⁰⁻³¹ Jisas bɪ nɪpe gau uɫ gɪ, ram mɪnön anɪbu arö göm, ram mɪnön Galili an au amöl gɪ, bɪ yad gau kalɪp manö hag ñɪ aij gɪnam, a göm, agamɪj pɪ göl mɪdöl gɪ, kalɪp hag ñɪmɪdöp. Kalɪp hag ñöm haga, “Bɪ Ñɪ nɪpe nɪp mumug göm bɪ rɪmnap kalɪp ñö, nɪp al pak lɪlö, umöm, ñɪn mɪhöp mɪdöm, ñɪn mɪhöp nɪgaŋ u kauyaŋ uraknab,” a ga. *

* **9:26:** Mak 1:26 * **9:30-31:** Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1

³² Nipe anig hagö niñöl gi, manö it anibu niñön, a göm, nip hag niñblap u pen piriköm, hag niñagla. *

Yad nöp bi kub midpin, a göm, manö pen pen hagla

(Mad 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³⁻³⁴ Pen adan an au amöl gi, Jisas bi nipe gau, “Yad nöp bi kub, ne bi kub wasö,” a göl gi, pen pen haglö ara. Am Kapaneam amjaköm, ram raul u amöm, Jisas kalip hag niñöm, haga, “Adan an au apöl gi, manö niñön hagpe auajip?” ö ga. Hagö, bi nipe gau manö anibu hag niñöl göm aula u niñöm, nable gö, pen hag ñagla.

³⁵ Hag ñageila, Jisas am asiköm, bi nipe unbö migan lañ gau kalip hagö aueila haga, “Niñbi bi kub midniñ göl gau, niñbi bi ythariñ wög gi ñibal rö midöm, niñbi bi r+mnap kalip magöñhalö wög gi ñöl,” a ga. *

³⁶ Anig hagöm, ñi pai pro ap dapöm mideila an au löm, wabi göl gi, haga,

³⁷ “Niñbi bi yip niñ udöm, ñi pai pro i rö añi ap ud aij ginaböl u, ñi u nip nöp wasö, yad abe udnaböl. Pen yip udnaböl u, yip nöp wasö, Bapi yip hag yuö aunö u nip abe udnaböl,” a ga. *

Niñbi bi kotmal hon gagnaböl gau, kale niñbi bi niñeb hon

(Luk 9:49-50)

³⁸ Pen Jon Jisas nip haga, “Manö hag ñeb bi. Bi ap hib ne hagöm, kijaki aiön pi hag höñ yuö niñun

* **9:32:** Luk 9:45 * **9:35:** Luk 22:24; Mad 20:25-27; Mak 10:43-44

* **9:37:** Mad 10:40

nɪp hagno, ‘Ne bɪ hon aip jɪm ñöl ajagpun u, anɪg gagmön,’ a ga.

³⁹ Hageia, Jisas nɪp pen haga, “Nɪp nɪhön gɪnɪg wasö gɪpe? Nɪbi bɪ yɪp gasɪ nɪɲöm, hib yad hagöm, nan gagep rö rɪmnap gɪnaböl gau, hainö ado göm yɪp manö naj hagagnaböl.

⁴⁰ Nɪbi bɪ kołmał hon gagnaböl gau, kale nɪbi bɪ nɪɲeb hon. *

⁴¹ Pen nɪɲim! Nɪbi bɪ an, kalöp Jisas bɪ nɪpe, a göm, ñɪg mɪł ñɪlö ñɪɲnabim u, God kalɪp ud aij gɪnab,” a ga. *

*Gɪ naj gun rö löp, a gɪmim, nɪɲ aij gɪmim
(Mad 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² “Pen nɪbi bɪ rɪmnap apöm, ñɪ pai yɪp nɪɲ udpal gau, kalɪp nan si nan naj adö u gɪ yamlö, kale gasɪ yɪp u hauł göm, nan si nan naj gɪnaböl. Nɪbi bɪ anɪg gɪnɪg geinaböl u, nöd kabö kub ap uɲam u nagi ud lɪ rɪbɪköm, dam ñɪg solwara aɲ au yublap u aij. Pen kamɪɲ mɪdöm, anɪg gɪ naj gɪnaböl u, ilön kub yabɪł udnaböl,” a ga.

⁴³ Jisas anɪg hagöm haga, “Ñɪmagö ap gö, kale nan si nan naj gɪnɪg gabim u, ñɪmagö böɲ anɪb lau rɪb gɪ dö gɪ yube, böɲ lau u nöp mɪdainɪm. Anɪg gɪmim, nan si nan naj anɪbu gagnabim rö, kamɪɲ arnabim. Pen ñɪmagö mɪhönögöl mɪdö, gɪ naj gɪmim, ram mɪnön Hel, mab pör nöp inmɪdöp au arnabim. *

⁴⁴ Ram mɪnön anɪbu,
‘kalɪp gɪse pör nöp lɪ mɪdöl gɪ,
mab in nöp mɪdeinab.’

* **9:40:** Mad 12:30; Luk 11:23
5:30

* **9:41:** Mad 10:42

* **9:43:** Mad

45 “Ma kîd u, u rō nöp. Ma kîd ap gö, kale nan si nan naj gîng gabim u, ma kîd bön anîb lau rîb gî dö gî yube, bön lau u nöp mîdainîm. Anîg gîmim, nan si nan naj anîbu gagnabim rō, kamîŋ arnabim. Pen ma mîhönögöl mîdö, gî naj gîpe, kalöp ram mînön Hel, mab ke inab u yuö, ilön kub udnabim.

46 Ram mînön anîbu,

‘kalîp gîse pör nöp lî mîdöl gî,
mab in nöp mîdeinab.’

47 Amgö magö u, u rō nöp. Amgö magö ap gö, kale nan si nan naj gîng gabim u, amgö magö bön anîb lau ud gulu gî yube, bön lau u nöp mîdainîm. Anîg gîmim, nan si nan naj anîbu gagnabim rō, God ram mînön nîpe au arnabim. Pen amgö magö mîhönögöl mîdö, gî naj gîpe, kalöp ram mînön Hel, mab ke inab u yuö, ilön kub udnabim.
*

48 Ram mînön anîbu,

‘kalîp gîse pör nöp lî mîdöl gî,
mab in nöp mîdeinab.’ *

49 “Bî† hañ run laulö in dö aij lî nab u rō, God nîpe nîbi bî magöŋhalö kalîp anîg unbö rō nöp gî nab.

50 “Dö sol nan dö kal aij yabî† u pen dö kal nîpe u arö, aige göl gîmim gîpe, kauyaŋ dö kal gî nab? Anîb u, kale nîbi bî dö kal rō mîdmim, nîbi bî rîmnap mîdmagö lîmim, aip agamîj mîdaimim,”
a ga. *

* 9:47: Mad 5:29 * 9:48: Ais 66:24 * 9:50: Mad 5:13; Luk 14:34

10

*“Nibi hag yuep aka wasö?” gila
(Mad 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Jisas Kapaneam arö göm, ram minöñ Judia an gau amöm, am ñig Jodan juöm, böñ lödan ara. Nibi bi gau niñöm, ap magum geila niñöm niñe pör gimidöp rö kalip manö hag ña.

² Bi Perisi rimnap, Jisas niñön rö hagnab, a göm, apöm, niñ hag niñöm hagla, “Bi gau niñi udöm, hag yunig, hag yunaböl aka ne niñön gasi niñban?” ö gila.

³ Hageila, Jisas haga, “Mosis God Manö kalik kiiñ riköm, kalöp manö niñön haga?” ö ga.

⁴ Hageia hagla, “Mosis haga, ‘Nibi hag yunig, ‘Nöp hag yuabin,’ a göm, köp bad ap kalik kiiñ riköm niñ ñöm, hag yunim,’ a ga,” a gila. *

⁵ Hageila, Jisas haga, “Kalöp manö hag ñö, niñmim, yinid udagpim u me, Mosis lo manö anibu kalik kiiñ rika.

⁶ Pen God ram minöñ hadame dagol gi la ñin u, bi gi löm, niñi gi löm, ga. *

⁷ Adö anibu me, bi gau niñe nap bi aip midöm, am niñi udöl gi, kalip arö göm,

⁸ kale ber miñau jim ñöl hanlö hañ roman añi linab. Hainö ke ke wasö, jim ñöl nöp midainabil. *

⁹ God hagö, bi niñi udöm hañ roman añi linab anibu, bi rimnap am kalip hag pak asik ke ke lagöl,” a ga.

* **10:4:** Dud 24:1-4; Mad 5:31 * **10:6:** Jen 1:27; 5:2 * **10:8:** Jen 2:24; Ep 5:31-33

10 Anig hagöm, bi nipe gau aip kauyan ram raul migan yan amöm, Jisas nip manö adö anibu kauyan hag niheila.

11 Jisas haga, “Bi ap nibi udöm, hag yuöm, am nibi hain nibö udnab u, nipe nibi si udep bi. *

12 Nibi u, u rö nöp, bi udöm, arö göm, am bi hain nibö udnab u, nipe bi si udep nibi,” a ga.

Jisas ñi pai pro gau kalip wabi göm, ñimagö kalip nabıc adö lañ la

(Mad 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Nibi bi rimnap, Jisas ñi pai hon gau ud niñan, a göm, daueila, pen bi nipe gau kalip hag geila.

14 Anig hageila, Jisas niñö, mulu lugö, haga, “Ñi pai pro gau arö gipe, yad aulan. God ram mınöñ u ñi pai pro anib gau rö midpal.

15 Yad kalöp niñö yabiñ hagabin, nibi bi gau, ñi pai pro gau God ram mınöñ adö lañ manö u niñ udpal rö niñ udagnaböl u, God ram mınöñ nipe au aragnaböl,” a ga. *

16 Anig hagöm, ñi pai pro gau kalip ud wabi göm, ñimagö nipe nabıc kalip adö lañ löm haga, “God kalöp abad midainim,” a ga.

Bi nan iru mideia ap

(Mad 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Pen Jisas arö niñöl gi, bi ap gi dö gi apöm, Jisas mideia it au kugom yımöm, haga, “Manö hag ñeb bi aij yabiñ! Yad niñön gem pör middep u udnabin?” ö ga.

* 10:11: Mad 5:32 * 10:15: Mad 18:3

18 Hageia, Jisas haga, “Yip nihön ginig, ‘Bi aij yabił,’ a gipan? Nibi bi ap aij midagpal; God añi me aij midöp.

19 Pen ne God lo manö u niñban: ‘Wip alagmim; nibi si bi si gagmim; nan si udagmim; manö kub haggmim piral haggmim; manö piral haggmim nibi bi rimnap nan kale gau piti gi udagmim; name nap haggmil adö u rö nöp niñmim, hain gimim,’ ” a ga. *

20 Jisas anig hagö, bi anibu Jisas nip haga, “Manö hag ñeb bi. Yad ñi pro nöp midem, lo manö anib gau magöñhalö niñöl gi midpin,” a ga.

21 Hagö, Jisas nip niñöm, midmagö löm, haga, “Ne nan añi ap nöp gagpan. Ne ammön, nan ne nihön nihön midöp gau sikim gi, mani udmön, nibi bi nan midagöp gau kalip ñimön. Anig gimön me, nan aij ne u mideinab God ram minöñ kumi kabö adö lañ au. Haggpin rö gimön, aumön, yad aip ajaiul,” a ga.

22 Anig hagö, bi anibu nan nipe iru mideia rö, mög gö, gasi milö yabił löl gi ara.

23 Jisas bi nipe gau kalip niñ gıgabö göm haga, “Nibi bi nan iru mideinab gau uñham yabił God nibi bi nipe midlö, kalip udöm ram nipe au abad mideinab,” a ga.

24 Anig hagö, bi nipe gau manö anibu niñöm, gasi iru nöp niñlö niñöl göm, Jisas kalip kauyan haga, “Ñi pai yad gai i, manö haggabin i niñim. God ram minöñ u uñham arep rö midöp!

25 Kaj kamel gau kalı mauöt nagı yubal migın u arnig, uñham arnaböl u pen nibi bi utpö kılno

* 10:19: Eks 20:12-17; Dud 5:16-20

mani nan gau iru m̄döp gau, God ram m̄nöh n̄ipe au ułham yabił arnaböl,” a ga.

²⁶ Jisas an̄ig hagö, b̄i n̄ipe gau aiö yabił göm, pen hag n̄iñöl hag n̄iñöl göm hagla, “An̄ib u, an rö pör m̄idep u udnab?” ö ḡila.

²⁷ Hageila, Jisas kal̄ip n̄iñöl ḡi haga, “N̄ibi b̄i gau ke göl rö lagöp; God nöp me n̄ihön n̄ihön ḡin̄ig, ḡin̄im rö nöp m̄döp,” a ga.

²⁸ Pen Pida Jisas n̄ip haga, “Nöh! Hon ne aip ajöl ḡi, nan hon gau magöñhalö arö ḡipun,” a ga.

²⁹ Hageia, Jisas haga, “Yad kalöp n̄iñö yabił hagabin, n̄ibi b̄i ȳip gas̄i n̄iñöm, manö aij yad wög u ḡin̄ig, ram m̄nöh kale arö göm aka, n̄iñin n̄imam kale gau arö göm aka, n̄ime nap kale gau arö göm aka, ñ̄i pai kale gau arö göm aka, wög ad̄iñ kale gau arö göm, wög ȳip geinaböl u,

³⁰ God kal̄ip ud aij ḡinab. Kal̄ip abad m̄idö, m̄nöh naböh adö ił i m̄ideinaböl ñ̄in u, ram, n̄iñin n̄imam, n̄ime nap, ñ̄i pai, wög ad̄iñ kale iru yabił m̄ideinab. Pen ñ̄in r̄imnap n̄ibi b̄i r̄imnap gau, kal̄ip n̄ibi b̄i yad p̄ig m̄dpal u n̄iñöm, kal̄ip ḡi naij ḡinaböl. Hainö pen God kal̄ip dam ram m̄nöh n̄ipe au ud arö, n̄ipe aip pör nöp m̄ideinaböl.

³¹ Pen n̄ibi b̄i uri nöd araböl gau, hainö iru nöp jöl adö yabił gau m̄ideinaböl. Pen n̄ibi b̄i uri jöl adö yabił gau m̄dpal gau, hainö iru nöp nöd am m̄ideinaböl,” a ga. *

*Jisas kauyan, “Umem uraknabin,” a ga
(Mad 20:17-19; Luk 18:31-34)*

* **10:31:** Mad 20:16; Luk 13:30

³² Pen kale Jerusalem amöl gi, Jisas nöd ga; bi nipe gau hain göm, gasi mlö mlö niñöl gi areila niñöm niñi bi hain aueila gau niñöm piñiñ gila. Jisas pen bi nipe unbö migan lan gau kalip nöp ut gi, goł au amöm, nan niñön niñp giñig ga u kalip hag ña. *

³³ Jisas haga, “Hon Jerusalem arno niñöl gi, bi ap Bi Ñi nipe niñp kain gi dam, bi God niñp nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe niñmagö kalip ñö, niñp manö kub hagöm, ‘Bi aniñi niñp al pak lep,’ a göm, ud bi Juda wasö gau kalip niñnaböl.

³⁴ Ñilö, niñp hag juöm, kiñu alöm, nagi ud paköm, dam böñ nöp al pak lilo umnab. Pen niñn miñöp miñdöm, niñn miñhau niñgan u kauyan uraknab,” a ga.

*Jems aip Jon aip bi kub miñdaiul, a gi gasi u niñlö
(Mad 20:20-28)*

³⁵ Sebedi niñ nipe miñhau, Jems aip Jon aip apil Jisas niñp haglö, “Manö hag ñeb bi, hol miñhöñ nöp manö ap hag niñlo, ne yau a giñmön giñnabön u aij,” a giñlö.

³⁶ Anig hagailö, Jisas kalip haga, “Kale yip hag niñniñig gabil aniñbu, yad kalöp niñhön giñnam?” ö ga.

³⁷ Hageia haglö, “Hainö ne mailö aij ke halö miñdmön, ram miñnöñ magöñhalö kiñ rö abad miñdeinabön niñn u, halip miñhöñ, bi ap ud niñmagö yijig böñ lau adö liñmön, bi ap ud niñmagö siñdagö böñ lau adö lö, asik miñdaiul,” a giñlö.

* **10:32:** Mak 8:31; 9:31

38 Anig haglö, Jisas haga, “Kale mihöñ nñ aij gïmil hagagabil. Ñig asï yad ñihñabin u kale mihöñ u rö nöp ñihñabil? Yad ñig paknabin u, kale mihöñ u rö nöp paknabil?” ö ga. *

39 Hageia, “Yau, anig ginabul,” a gïlö. Hagailö, Jisas haga, “Nihö hagabil. Ñig yad ñihñabin u, kale mihöñ u rö nöp ñihñabil; ñig paknabin u, kale mihöñ u rö nöp paknabil u pen *

40 ñimagö yijig yad böñ lau an mideinab, ñimagö sidagö yad böñ lau an mideinab u yad hagagnabin; u bapi nan nipe; nipe ke nihöb rö ginab,” a ga.

41 Pen Jisas bi nipe unbö siduñ lañ manö anibu niñlö, kalip mulu lugö, Jems Jon bi mihau kalip hag gïla.

42 Anig gïlö, Jisas kalip magöñhalö hagö aueila haga, “Kale niñbim, Juda niñbi bi wasö gau, kiñ kale ktö göm abad midpal; bi kub kale manö nihön nihön hagnaböl u nihöm ana udöm hain ginaböl me. *

43 Pen kale gïpal rö gagmim. Bi an bi kub midainim u, bi pro rö midöm, niñbi bi rimnap kalip wög gi ñeb bi rö midainim. *

44 Bi an bi kub yabï midainim u, bi pro ramö gau rö midöm, niñbi bi rimnap kalip magöñhalö nagï wög gep bi ap rö midainim.

45 Bi Ñi nipe u, niñbi bi gau kale wög yip gïlañ, a göm, auaga; wög kalip gi ñi damem, hainö nan

* **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 * **10:39:** Ap 12:2; Rep 1:9

* **10:42:** Luk 22:25-26 * **10:43:** Mad 23:11; Mak 9:35

si nan naij gɪpal adö u haji gɪ umnö, nɪbi bi iru nöp kamiŋ aröl, a göm, aua,” a ga.

*Jisas amgö we ga bi ap gö, amgö ñil niŋa
(Mad 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Jisas bi niŋe gau aip daun kub Jeriko amjakla. Kale Jeriko arik arniŋ, nɪbi bi iru yabił nöp aip arla. Bi Dimeas ñi niŋe Badimeas amgö we ga u, mani ñim, a göm, asib hagöl gɪ, adan goł au asik mɪdeia.

⁴⁷ Asik mɪdö niŋöl gɪ, “Jisas bi Nasared nibö u auab,” a gɪlö niŋöm, niŋe wiñ alöm haga, “Jisas, Depid Ñi niŋe, yip mög niŋmön!” a ga.

⁴⁸ Hageia, nɪbi bi gau niŋ hag göm hagla, “Manö hagagmön! Agamij mɪd!” a gɪla. Anig hagla u pen niŋe agamij mɪdöm wasö, meg magö dap ranöm wiñ kub alöm haga, “Depid Ñi niŋe, yip mög niŋmön!” a ga.

⁴⁹ Hageia, Jisas söl anib au pidöŋ göm haga, “Niŋ wiñ albe, aui auan,” a ga. Hagö, nɪbi bi gau bi amgö we u niŋ hagla, “Jisas nöp wiñ alab. Urakmön gasi halö aumön,” a gɪla.

⁵⁰ Hageila, walij mɪlöbö niŋe u ud ju yuöm, yinid nöp uraköm, Jisas mɪdeia au ara.

⁵¹ Areia, Jisas niŋ haga, “Yip niñön gan, a gɪmön, auabön?” ö ga. Hageia haga, “Manö hag ñeb bi. Amgö u kauyan niŋnam, a gem, auabin,” a ga.

⁵² Hageia, Jisas haga, “Jisas yip gö kamiŋ linab, a gɪmön, niŋ udpan u rö, me ne kamiŋ löp, gö ne aru,” a ga. Anig hagö niŋöl gɪ, magö anibu nöp amgö ñil niŋöm Jisas aip ara. *

* **10:52:** Mak 5:34

11

*Jisas ud an an löm Jerusalem arla
(Mad 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Jisas bi nipe gau aip am am Jerusalem söl söl göl gi, Olip Dum, ram rihg aglö Bedpagi Bedani a gal u amjaköm, Jisas bi nipe mihöp hagöm haga,

² “Ram m+nöŋ m+gan lödan ammil niŋnabil, kaj donki marep ni bi bi ud ajagpal ap adik lilo m+deinab. Niŋmil, hubik daumil.

³ Ni bi bi rimnap kalöp ni hön ginig anig gabil, a gaiöl, hagmil, ‘Bi Kub wög ap göm, kauyan yuö, aunab,’ a gimil,” a ga.

⁴ Anig hagö, ammil niŋlö, kaj donki marep ap adan au ram ajöŋ it goŋ au nagit adik lilo m+deia. Hubik gilö niŋöl gi,

⁵ ni bi bi yöp söl anib au m+deila gau hagla, “Ni hön ginig kaj donki marep anibu hubik gabil?” ö gila.

⁶ Hageila, Jisas haga rö nöp hagailö, yau a gilö,

⁷ kaj donki marep anibu dam Jisas m+deia au apil, waŋj m+lö kub kale ud jumil, kaj donki adö laŋ lailö, Jisas adö anibu asika.

⁸ Ni bi bi gau iru nöp, waŋj m+löbö kale gau ud juöm, adan majö adö au lila; rimnap mab uŋan gau ud hak dap lila.

⁹ Anig göm, ni bi bi nip nöd gila gau abe, nip hain gila gau abe, wiñ alöl gi hagla,

“God hib nipe hagno adö aran!

Bi Kub bi nipe yuö auab i;

God nip abad aij ginim. *

* 11:9: Sam 118:25-26

10 Bac Depid kiŋ midöm nɪbi bɪ abad midmidöp
rö,
nɪpe hanɪp gɪnab!
God hib nɪpe hagno adö aran!” a gɪla.

11 Jisas anɪg göm, Jerusalem aramöm, God sabe
gep ram raul u amöm, nan gau nɪŋ ajö nɪŋöl gɪ,
sidö wad arö nɪŋöl gɪ, bɪ nɪpe unbö miŋan lan
gau aip ram rɪŋig agtö Bedani arla.

*Mab ñɪŋeb ap magö pɪlaga
(Mad 21:18-19)*

12 Ruö pen, Bedani nɪbö ado gɪ adan an au apöl
gɪ, Jisas nɪp kɪyö la.

13 Kɪyö lö, mɪlö yɪjɪg nɪŋa mab uɔem ap mɪdeia.
Magö rɪmnap pɪlöm midöp aka göm, amöm nɪŋa,
magö pɪlaga; mab uɔan nöp mɪdeia. Pen nɪhön:
magö pɪlep ñɪn u auaga. *

14 Anɪg gö, Jisas mab anɪbu haga, “Hainö nɪbi
bɪ rɪmnap mab magö ne u ñɪŋagnaböl,” a ga. Bɪ
nɪpe gau manö haga anɪbu nɪŋla.

*God sabe gep ram nan sɪkim geila gau, Jisas
kalɪp hag höŋ yua
(Mad 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

15 Jisas bɪ nɪpe gau uɔ gɪ, Jerusalem amöm, God
sabe gep ram raul amöm nɪŋa, nɪbi bɪ gau sɪkim
göl gɪ, mani yɪmjɪköl gɪ mɪdeila. Anɪg geila, mani
yɪmjɪk geila abañ bad gau ud ado göm, yaur dap
lɪlö rauöl gɪ mɪdeila mab po gau ud ado göm,
nɪbi bɪ sɪkim göl gɪ, nan rauöl gɪ, ram raul anɪbu
mɪdeila gau, kalɪp rɪdɪk gɪ höŋ yua.

* **11:13:** Luk 13:6

16 Ridiḱ gi hōḡ yuōm haga, “Nan rīmnap dap God sabe gep ram kabō waryō giḡgabō göl mīdöp aḡ i padiagmim,” a ga.

17 Anig hagōm haga, “God Manō u kalī kliñ rīkōm hagla, ‘God hagöp, “Ram yad u, nībi bī ram mīnōḡ gau gau magōḡhalō apōm, yīp sabe giḡnaböl,” a göp,’ a giḡla. Pen kale anig gajim, bī nan si ud pi göl mīdpal ram ap rō lōp,” a ga. *

18 Anig hagō, bī God nīp nan sabe gep bī kub gau abe, bī lo manō hag ñeb bī gau abe, manō anību nīḡōm, nīp al pak lun, a giḡla. Pen nībi bī gau magōḡhalō manō nīp u nīḡōm aiō giḡla rō me, Jisas nīp piñiḡ göm, aigöl gun nīp al pak lun, a göm, gasī u ulhai nīḡ mīdeila. *

19 Ram duga magō u, Jisas bī nīpe gau aip Jerusalem arō göm arla.

God nīp gasī añī nīḡmim hag nīḡbe, hag nīḡnabim rō giḡnab

(Mad 21:20-22)

20 Ruō sīb halō adan aḡ au amöl giḡ nīḡla, mab uḡem Jisas hag ga u iḡ halō böḡ nöp mīḡep giḡ mīdeia.

21 Anig ga nīḡōm Pida haga, “Manō hag ñeb bī, nōḡ! Uḡem mab rol hag gaina i mīḡep giḡ lugöp!” a ga.

22 Hageia, Jisas haga, “God nīp nīḡ udmim.

23 Yad kalöp nīḡō hagabin, hon hagno God u rō nöp giḡnīm, a giḡmim, gasī mīḡhöp wasō gasī añī nīḡmim, dum ilō anībi ‘Nīḡ solwara aḡ au daḡ giḡ dam pak,’ a giḡnabim u, hagnabim rō giḡnab. *

* 11:17: Ais 56:7; Jer 7:11 * 11:18: Mak 14:1 * 11:23: Mad 17:20

24 An+bi u me, God n+ip hagnabun rö g+nab, a g+mim, gas+ añ+ n+ñmim hag n+ñbe, hagnabim rö g+nab. *

25 Pen God n+ip sabe g+n+g g+mim, n+bi b+ r+imnap kalöp g+ naj g+pal gau n+ñmim arö g+mim n+ñöm Nap kale kumi kabö adö lañ m+idöp u, nan si nan naj kale g+ipim gau n+ñöm arö g+nab. *

26 Pen n+bi b+ r+imnap kalöp g+ naj g+pal gau n+ñmim arö gagnabim u, Nap kale kumi kabö adö lañ m+idöp u, nan si nan naj kale g+ipim gau u rö nöp n+ñöm arö g+nab.

*“Nöp an hagö an+g g+ ajabön?” ö g+la
(Mad 21:23-27; Luk 20:1-8)*

27 Pen Jisas b+ n+pe gau aip kauyañ Jerusalem apjaköm, n+pe God sabe gep ram raul gau g+ ajö n+ñöl g+, b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, Jisas m+deia au apöm hagla,

28 “Nöp an, an+g g+mön, a gö, g+ ajabön?” ö g+la.

29 Hageila, Jisas pen haga, “Yad kalöp manö ap hag n+ñnö, y+ip hag ñeinabim u, yad pen yad an hagö g+ ajabin u, kalöp hag ñ+nabin.

30 Jon n+bi b+ gau kal+ip ñ+g pak ña u, God hagö ñ+g pak ña aka gas+ n+pe ke n+ñöm ñ+g pak ña? Y+ip hag ñ+be, n+ñ+n!” a ga.

31 An+g hagö, kale ke hag n+ñ hag n+ñ göm hagla, “Hon hagnabun, ‘God hagö, Jon n+bi b+ gau kal+ip ñ+g pak ña,’ a g+nabun u, han+ip hagnab, ‘An+bi u, n+ñhön g+n+g Jon manö n+pe u n+ñ udagpim?’ ö g+nab.

* 11:24: Mad 7:7 * 11:25: Mad 6:14-15

³² Pen hon hagnabun, ‘Jon gasi nipe ke niñöm kalip ñig pak ña,’ a ginabun u, hanip niñön ginab?” ö gila. Pen niñön: niñi bi gau magöñhalö, God hagö, Jon wög nipe gimädöp a göm niñmidal u me, Juda bi kub anib gau piñin göm manö ke ap hagagla.

³³ Gasi anibu niñöm hagla, “Hon niñagpun,” a gila. Anig hageila, Jisas kalip pen haga, “Kale yip pen hag ñagpim rö, yip an hagö gi ajabin u, kalöp u rö nöp pen hag ñagnabin,” a ga.

12

Juda niñi bi gau kale God bi nipe gau kalip gi naij gila, a ga

(Mad 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Jisas pen kalip manö adö ap hod riköm haga, “Bi ap waryö göm, nagit wain wög u gi yimöm, wain magö pak hib jakep, a göm, miñgan ap gi li aij ginab. Niñi bi apöm nagit magö si udnaböl u niñ midaiun, a göm, ram gilañ gi mlö kub ap göm, bi rimnap kalip hagnab, ‘Kale nagit wain wög yip u abad midmim, hainö pilöm po gö, yip rimnap, kale rimnap udmim,’ a göm, ram minöñ mlö gau arnab. *

² Wain magö po ginab magö u, bi nipe ap hag yuöm, hagnab, ‘Wain magö yip rimnap ñilö daumön!’ a ginab.

³ Hagö, amjakö, bi wög ginaböl gau, nip ud pak pak löm, yiharin nöp hag yunaböl.

* **12:1:** Ais 5:1-2

⁴ Anig gîlö, bî wain wög nap nîbö u bî ap pen hag yunab. Amjakö, nîp nabîc laŋ paköm, gî naij yabîl gî naböl.

⁵ Anig gîlö, bî wain wög nap nîbö u, bî ap pen yuö arö, nîp böŋ nöp al pak lî naböl. Bî rîmnap iru nöp yuö, anîb unbö nöp göl gî, rîmnap mîñu magö pak naböl, rîmnap böŋ nöp al pak lî naböl.

⁶ Anig gîlö gîlö me, bî wain wög nap nîbö u bî nîpe ap mîdageinab; ñî mîdmagö nîpe añî mîdeinab u, manö nîpe u udnaböl, a göm, yuö arnab.

⁷ Pen amjakö, nîbi bî wain wög gî mîdeinaböl gau nîŋöm hagnaböl, ‘Ñî auöp i, bî wain wög nap nîbö u ñî nîpe auöp. Anîb u, nîp al pak lun me, nan nîpe udnîm rö gau hon udnabun,’ a gî naböl.

⁸ Anig hagöm, ñî anîbu nîp böŋ nöp al pak löm, dam höŋ gau ud yunaböl. *

⁹ Anig geinaböl, bî wain wög nap nîbö u apöm, nîhön gî nab? Nîpe apöm, nîbi bî wain wög geinaböl anîb gau kalîp al pak löm, nîbi bî rîmnap kalîp hagö, wain wög anîbu abad mîdeinaböl,” a ga.

¹⁰ Anig hagöm kalîp haga, “God Manö kalî kliñ rîköm hagla,

‘Bî ram gep gau kabö mîlö arö gîla u,

kabö anîbu nöp mîñî ram padö aŋ yaŋ u

bî nîg ñöl mîdöp. *

¹¹ Bî Kub anig ga u,

hon nîŋun aij a gabun,’ a gîla,” a ga.

¹² Jisas anig hagö, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb gau abe, bî manö

* 12:8: Hib 13:12 * 12:10: Sam 118:22-23

ud asikep gau abe, hanip nöp hagab, a göm, nip sisi udun, a gi niñla u pen nibi bi gau kalip piñiñ göm, arö gila.

“Dakis ñeb aka ñagep?” ö gila

(Mad 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Pen hainö Juda bi kub anib gau, bi Perisi rimnap aip, Herod bi nipe rimnap aip kalip hagla, “Kale Jisas midöp au ammim, nip manö rimnap hag niñbe, nipe niñhön dui manö hageinab, nip dam nagi linabun,” a gila. *

¹⁴ Anig hageila, Jisas mideia au amöm, hagla, “Manö hag ñeb bi. Hon niñbun ne bi niñjö yabıl nöp hagpan. Bi kub gau abe, nibi bi yiñharin gau abe, kalip niñmön piñiñ gagpan. God hagöp rö nöp niñmön, nibi bi gau kalip yijig göl nöp hag niñban. Anib u, hanip hag niñ! Hon Juda nibi bi lo gau aigöl gi midöp? Gapman bi kub Sisa u nip dakis ñeb aka ñagep?” ö gila.

¹⁵ Anig haglö, Jisas manö piral hageila u niñjöm haga, “Niñhön ginig, manö dui hagan a gimim, yip manö piral anibu hagabim? Mani magö ap daube, yad niñin,” a ga.

¹⁶ Hagö, dap niñlö niñjöm haga, “Mani ba u, bi an mulu adin u midöm, an hib u midöp?” ö ga. Hageia hagla, “Bi kub Sisa u nöp,” a gila.

¹⁷ Hageila, Jisas haga, “Sisa nan nipe midainim u Sisa nip niñmim; God nan nipe midainim u God nip niñmim,” a ga. Anig hagöm, manö piral kale u dauba gi aij ga anibu niñjöm, aiö yabıl gila. *

* **12:13:** Mak 3:6 * **12:17:** Ro 13:7

Nibi bi umöm uraknaböl
(Mad 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sadyusi nibi bi gau, nibi bi umöm, uraknaböl, a göm, niŋmidal rö, rımnab Jisas mideia au apöm hagla, *

19 “Manö hag ñeb bi. Bi God manö hagep Mosıs, manö ap hanıp kali kliñ rıköm haga, ‘Bi ap nibi udöm, ñi pai rıköm wasö, yiħariŋ umeinab u, nimam nıpe ap pen nibi kaŋıł anıbu udöm, mam uma u ñi pai nıpe u, a göm, rıknab,’ a ga. *

20 Anıb u, bi il halö unbö midun jıŋ u mideinaböl. Nimam nöd nibi udöm, ñi pai rıköm wasö, yiħariŋ umnab.

21 Umö, nimam yıgwö aŋ nibö u pen nibi anıbu nıp udöm, u rö nöp ñi pai rıköm wasö, yiħariŋ umnab. Anıg gö, nimam yıgwö niŋaŋ nibö u pen nibi anıbu nıp udöm, u rö nöp ñi pai rıköm wasö, yiħariŋ umnab.

22 Anıg gi dam dam, nimam unbö mudun jıŋ u ñi pai rıköm wasö, magörhalö yiħariŋ umnaböl. Hainö nibi u u rö nöp umnab. Pen nibi bi umöm uraknaböl, a giıpan u,

23 nibi aŋı ap bi nıpe unbö mudun jıŋ lınab anıbu, hainö nimam mai aip nibi nıpe mideinab?” ö giıla.

24 Hageila, Jisas haga, “Kale God Manö kali kliñ rıkla u abe, God klö nıpe u abe niŋagpim rö, gası niŋö niŋagpim.

25 Nibi bi umbal gau uraknaböl ñin u, God ejol nıpe gau midpal rö midöm, bi gau nibi udagnaböl; nibi gau bi udagnaböl.

* 12:18: Ap 23:8 * 12:19: Dud 25:5

26 Pen nîbi bî kauyaŋ urakagnaböl, a gîpim u, Mosîs mab pro in nöp mîdeia aiud kalî kliñ rîka u niŋagpim rö löp. God, mab ineia aŋ au mîdöm, Mosîs niþ haga, ‘Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me, yad mîdpin,’ a ga. Anîb u, bac bî nöd umla gau kalîp hagöm, ‘God kale mîdpin,’ a ga. Pen kale hagpim rö, nîbi bî gau umöm, böŋ nöp umblap u, God niþe, ‘Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale mîdpin,’ a gagböp. *

27 Nîbi bî kamîŋ mîdpal aka umbal u, God niŋöb kale magöŋhalö kamîŋ mîdpal. Kale niŋ aij gagpim me, böŋ nöp umbal, a gîmim, niŋbim,” a ga.

God lo manö kub yabî u

(Mad 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Bî lo manö hag ñeb bî ap, Jisas Sadyusi nîbi bî gau kalîp hag aij ga u niŋöm, apöm niþ hag niŋöm haga, “Lo adö mai kub yabî?” ö ga. *

29 Hageia, Jisas haga, “Lo kub yabî u, God Manö u kalî kliñ rîköm hagla, ‘Isrel nîbi bî niŋim! Bî Kub hon God, niþe añî nöp Bî Kub mîdöp. *

30 Mîdmagö ne u magöŋhalö, gasî rîmîd ne u magöŋhalö, klö ne u magöŋhalö udmön, God Bî Kub ne u niþ mîdmagö lîmön,’ a gîla.

31 Manö kub yabî ap, God Manö u kalî kliñ rîköm hagla, ‘Ne ke mîdmagö lîban rö, nîbi bî gau kalîp u rö nöp mîdmagö lîmön,’ a gîla. Lo manö gau magöŋhalö, lo anîb mîhau me lo kub yabî mîdöp,” a ga. *

* 12:26: Eks 3:2,6 * 12:28: Luk 10:25-28 * 12:29: Dud 6:4-5

* 12:31: Lep 19:18

³² Hageia, bi lo manö hag ñeb bi u haga, “Manö hag ñeb bi. Ne niñö yabiñ hagpan, God añi me Bi Kub yabiñ midöp; nipe rö rimnap midagpal.

³³ Hon God niñ nan pak sabe gi ñinabun aka nan pak sabe gi ñi böñ nöp launabun u nan kub wasö. Nan kub yabiñ me, midmagö hon u magöñhalö, gasi rimid hon u magöñhalö, klö hon u magöñhalö udun, God Bi Kub u niñ midmagö lun; hon ke midmagö libun rö, niñi bi gau kalip u rö nöp midmagö lun,” a ga. *

³⁴ Anig hageia, Jisas bi u, nipe gasi niñ aij yabiñ göm hagöp, a göm, niñ haga, “Ne God bi nipe ap midmön rö löp,” a ga. Jisas pen manö niñö yabiñ gau nöp hageia u niñöm, niñi bi niñmidela gau piñiñ göm, hainö manö piral gau niñbö niñ neb neb göm hagnidäl rö, rimnap halö niñ hag niñagla.

Krais nipe bi an?

(Mad 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Jisas God sabe gep ram au niñi bi gau kalip manö hag ñi midöl gi, niñi bi gau kalip haga, “Bi lo manö hag ñeb bi gau niñhön ginig hagnal, ‘Krais u nipe Depid ñi nipe nöp,’ a gipal?”

³⁶ Ana Uñ u, Depid niñ gasi ñö, Depid nipe ke kali kñiñ riköm haga,

‘Bi Kub nipe Bi Kub yad u niñ haga,

“Ne ñimagö yijig yad lau adö midmön,
yad niñi bi koñmañ ne gau

kalip ma mo ne gau linabin,” a ga, a ga. *

* **12:33:** Dud 4:35; 1Sa 15:22; Hos 6:6 * **12:36:** Sam 110:1

³⁷ Anib u, Depid nipe ke Krai nip ‘Bi Kub yad’ a ga. Pen Krai Depid ñi nipe midböp, nip ‘Bi Kub yad’ a gagböp,” a ga. Jisas manö it anigöl niñöm hag aij ga rö, nibi bi iru yabıl mideila gau manö nip u ñiñi löl gi niñla.

Bi lo manö hag ñeb bi gau gıpal rö gagmim, a ga

(Mad 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:4)

³⁸ Jisas nibi bi gau kalıp manö hag ñöl gi haga, “Bi lo manö hag ñeb bi gau kalıp niñ aij gımim. Kale gıpal adö u, wañj mılö kub gau löm, maker gau arno, nibi bi gau, auabim e, gılö, hib hane i adö lañ mideian, a göm, gası u niñbal.

³⁹ Pen Juda magum gep ram u arno, hanıp ka adö aij aij bi kub asıkpal adö u asıkmön, a gınaböl, a göm, gası u niñbal. Nibi bi nan kub niñbal an u, u rö nöp, nibi bi amgö ilö adö au asıkno, hanıp niñöm, hon bi gep hib midöp, a gınaböl, a göm, gası u niñbal.

⁴⁰ Bi lo manö hag ñeb bi gau, nibi pałpał ram nan kale gau nan hon rö lañ, a göm, pıñi gi udpal. God nip sabe gınabun u, nibi bi niñöl, a göm, manö mılö kub pıral pıral adö rımnap nöp gau hagpal. Anig gıpal u, hainö God kalpe ilön kub unbö ke yabıl ñınab,” a ga.

Nibi kañıl yım gep rö marap God nip nan kub ña

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jisas God sabe gep ram mani dap ñimıdal mıgan söl au asık midöm niña, nibi bi gep gau, mani iru nöp dap yula.

⁴² Pen nɪbi kaŋɪɫ mani mɪdageia ap, mani aɫɪ magö pro mɪhöp dap yua.

⁴³ Anɪg ga nɪŋöm, Jisas nɪpe bɪ nɪpe gau hagö aueila haga, “Yad kalöp nɪŋö yabɪɫ hagabin, nɪbi bɪ gau kale mani pro ñɪbal, pen nɪbi kaŋɪɫ i mani kub yabɪɫ ñöb. *

⁴⁴ Nɪbi bɪ mani iru mɪdöp gau, mani kale rɪmnap halö iru nöp mɪdö nɪŋöl gɪ, mani kale God nɪp rɪmnap nöp dap ñɪbal; pen nɪbi kaŋɪɫ i, mani nɪpe magö mɪhöp mɪdajɪp u magöŋhalö dap ñöb. Nɪpe nan rau ñɪŋeb mani ap mɪdagöp. Anɪg göp u, God nɪŋö, nɪbi bɪ rɪmnap pro ñɪbal u pen nɪbi kaŋɪɫ i kub yabɪɫ ñöb,” a ga.

13

God sabe gep ram wal gɪnab, a ga
(Mad 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jisas God sabe gep ram u arö göm höŋ arö nɪŋöl gɪ, bɪ nɪpe ap nɪp haga, “Manö hag ñeb bɪ. Kabö aij udöm, ram aij gɪla i nöŋ!” a ga.

² Hageia, Jisas haga, “Ne kabö ram kub anɪbu nɪŋö, aij gö hagabön ar? Hainö ram anɪb i pa jö ma jö gɪ yulö, kabö ap, kabö ap adö au mɪdageinab; böŋ nöp pɪral yunab,” a ga. *

Mɪjör ugalöm uɫham mɪdeinabol, a ga
(Mad 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jisas anɪg hagöm, God sabe gep ram u arö göm, Olip Dum ara. God sabe gep ram u nö lau mɪdöp, Olip Dum nö lai mɪdöp. Jisas Olip Dum au asɪk

* 12:43: 2Ko 8:12 * 13:2: Luk 19:44

m+đö n+ŋöl göm, Pida, Jon, Jems, Edru kale yam apöm n+p hagla,

⁴ “Nan hagajan u, ñ+n mai rö g+nab? Pen nan n+hön rö gö n+ŋun hagnabun, ‘Nan an+ĭb gau m+ñi g+n+g gab,’ a g+nabun?” ö g+la.

⁵ Hageila, Jisas kal+p haga, “N+ŋ aij g+mim, manö piral haglö udagmim!

⁶ N+ĭbi b+ĭ iru nöp apöm, pir alöm, hib yad u udöl g+ĭ, hagnaböl, ‘Yad Jisas nöp auabin,’ a g+naböl. An+g haglö, n+ŋö hagaböl, a g+mim, n+ŋagmim.

⁷ ‘Ram m+nöŋ gai ĭ pen pen gaböl,’ a gaiöl, gas+ iru n+ŋagmim. Nan an+ĭb gau g+nab u pen uri ram m+nöŋ ĭ ĭ i nan gau magöŋhalö p+ĭs g+nab, a g+mim, gas+ u n+ŋagmim.

⁸ N+ĭbi b+ĭ m+ĭgan r+mnap uraköm, n+ĭbi b+ĭ m+ĭgan r+mnap aip pen pen g+naböl. Kiŋ m+ĭgan r+mnap uraköm, kiŋ m+ĭgan r+mnap aip pen pen g+naböl. Ram m+nöŋ gau magöŋhalö munmon udöm, k+ĭyö kub yab+ĭ apöm g+nab. Nan g+nab an+ĭb gau, n+ĭbi gau kal+p nöđ ñ+ĭ pai ñ+ŋaj+p, hainö ñ+ĭ pai r+kpal rö u g+nab.

⁹ Pen kale n+ŋ aij g+mim m+đaimim. Ñ+n r+mnap kalöp dam Juda kansol b+ĭ gau kal+p ñ+ĭlö, manö kub hagnaböl. Ñ+n r+mnap, Juda magum gep ram raul gau, ur udöm, kalöp paknaböl. Ñ+n r+mnap, Jisas b+ĭ n+pe, a göm, kalöp dam gapman b+ĭ kub abe kiŋ abe m+đeinaböl au amöm, manö kub hagnaböl. Pen an+g ud araiöl u, manö aij yad u gapman b+ĭ kub gau abe, kiŋ gau abe kal+p hag ñ+nabim. *

* 13:9: Mad 10:17-20

10 Pen nöd manö aij yad u, nibi bi ram m+nöñ ke gau gau magöñhalö hag ñilö arnab niñöm ñin hain hagpin u aunab.

11 “Pen kalöp manö kub hagnig ud araiöl u, manö pen aigöl gi hagun, a gimim, gasi iru niñagmim. Hagnig giñe niñöl gi, Ana U† kalöp gasi aij ñö, hagnabim. Manö anibu kale ke hagagnabim; Ana U† niñe ke hagnab. *

12 Ñin anibu, mam bi gau uraköm, mam rimnap kalip al paklan, a göm, kain gi dam bi manö niñeb bi gau ñimagö adö kalip ñilö, al pak linaböl. Nap bi gau uraköm, ñi pai kale ke gau kalip al pak lilañ, a göm, kain gi dam bi manö niñeb bi gau ñimagö adö kalip ñilö, al pak linaböl. Ñi pai gau uraköm, niñe nap bi kalip niñlö, mulu lugö, kalip al pak lilañ, a göm, kain gi dam bi manö niñeb bi gau ñimagö adö kalip ñilö, al pak linaböl. *

13 Yad lau adö mideinabim u niñöm kalip mulu kal niñnaböl u pen kale nibi bi an an, klö gimim yip arö gagmim, cig gimim nöp mideinabim gau, ñin hain hagpin u aueinab, God kalöp ud kamini yunab,” a ga. *

*Hainö nan naj yab† waiö linab, a ga
(Mad 24:15-28; Luk 21:20-24)*

14 “Pen nan hil asi masi gep u, ka niñe aragep au am uraköl mideinab, niñnabim u, kale nibi bi ram m+nöñ Judia mideinabim gau, yiniñd piñini gi nö ilö gau armim. (Kale nibi bi manö i uri nö

* 13:11: Luk 12:11-12 * 13:12: Mad 10:21 * 13:13: Mad 10:22; Jon 15:21

amgö li niᅇabim gau, manö it u rik niᅇ aij giᅇmim.)
*

15 Niᅇbi bi ram adö laᅇ mᅇdeinabim gau, nan yad riᅇmnap udnam, a giᅇmim, ado giᅇ ram raul aragmim. *

16 Niᅇbi bi wög naböᅇ gau ajeinabim gau, waᅇiᅇ mᅇlö yad ap udnam, a giᅇmim, ado giᅇ ram aragmim.

17 Pen ᅇiᅇn anᅇbu, niᅇbi ᅇiᅇ mudun halö mᅇdeinaböl gau abe, niᅇbi ᅇiᅇ painaᅇ ci ᅇeinaböl gau abe, uᅇham yabiᅇ piᅇniᅇ giᅇ arnaböl. *

18 Nan giᅇnab anᅇbu, God niᅇp sabe giᅇmim, ram yiᅇgön göp ᅇiᅇn u gagiᅇm, a giᅇmim.

19 Niᅇhön giᅇniᅇ: God hadame dagol gau ram mᅇiᅇnöᅇ giᅇ la ᅇiᅇn u riköm, mᅇd damöm mᅇiᅇniᅇ mᅇdpun ᅇiᅇn i, nan naiᅇ anᅇbu rö ap gaga; hainö gau u rö nöᅇ nan naiᅇ anᅇbu rö ap gagnab. *

20 Nan naiᅇ anᅇbu pör giᅇböᅇ, niᅇbi bi magöᅇhalö um hakblap. Pen Bi Kub niᅇpe niᅇbi bi niᅇpe udnab gau kalᅇp gasᅇ niᅇjöᅇm, wasö gö me, nan naiᅇ anᅇbu yöᅇ magö ap giᅇnab.

21 “ᅇiᅇn anᅇbu niᅇbi bi riᅇmnap kalöp hagnaböl, ‘Niᅇjim! Krais mᅇdöp i! Krais mᅇdöp daᅇ!’ a giᅇnaböl u pen niᅇjö hagaböl, a giᅇmim, niᅇᅇagmim.

22 Niᅇbi bi riᅇmnap, God niᅇbi bi niᅇpe ke hag la gau kalᅇp udun, a göm, piral hagöm hagnaböl, ‘Yad me Krais; yad me bi God manö hagep ap,’ a göm, nan gagep rö riᅇmnap giᅇnaböl. Pen God niᅇbi bi niᅇpe ke hag la gau udagnaböl, wasö. *

* **13:14:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 * **13:15:** Luk 17:31 * **13:17:** Luk 23:29 * **13:19:** Dan 12:1 Rep 7:14 * **13:22:** Rep 13:13

23 Anıb u, niŋ aij gi mim. Nan ni hön ni hön hainö ginab u, yad kalöp hagnö ni ŋbim u me, ni ŋ aij göl gi midaimim.

Jisas hainö ado gi aunab

(Mad 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 “Pen mi ŋör kub anıb gau gi hakö ni ŋöl gi, si dö u si b göm, rakın u mailö gagnab.

25 Gapi gau kumi kabö adö la ŋ ni bö pi g ju lug auö ni ŋöl gi, nan kumi kabö adö la ŋ midöp gau, gi da ŋ ni bö gai ni bö ginab. *

26 Ni n anıbu, Bi Ni ni pe pi dö ŋ ke yabi t udöm, mailö aij unbö ke halö kumi bad a ŋ au auö ni ŋöl gi, ni bi bi ni p ni ŋ naböl. *

27 Pen ejol ni pe gau hag yuö ram mi nön ŋ ke gau gau magön halö ri gon ri gon gau amöm, ni bi bi ni pe ke hag la gau u t göm ni p da unaböl. *

Mab si t ip li nab

(Mad 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Jisas haga, “Kale mab rauan gau ni ŋ nabim u, manö hagabin i ni ŋ aij ginabim. Mab rauan gau si t ip löm, pi dö ŋ gö ni ŋöl gi, mi ni si dö li ni g gab, a gi mim ni ŋ bim.

29 Anıb u rö, hainö nan hagpin gau gö ni ŋöl gi, ‘Mi ni söl midöp, Jisas haga rö gi ni g gab,’ a gi mim ni ŋ nabim.

30 Yad hagabin u gasi ni ŋöl gi midaimim. Ni bi bi mi ni midpal gau ri mnap midlö ni ŋöl gi, nan anıb gau gi hakö, hainö umnaböl.

* 13:25: Ais 13:10; Joe 2:10,31; 3:15; Rep 6:12-13

* 13:26: Rep

1:7 * 13:27: Mad 13:41; Mak 13:32

31 Kumi kabö adö laŋ abe, m+inöŋ naböŋ iŋ i abe ur g+inab; pen manö magö yad gau ur gagnab; pör pör nöŋ m+ideinab.

*Ñ+n mai aunabin u b+ ap n+ŋagöp, a ga
(Mad 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36)*

32 “Ñ+n mai aka magö mai aunabin u, n+bi b+ r+mnab n+ŋagpal, ejol gau n+ŋagpal, yad u rö nöŋ n+ŋagpin; Bapi nöŋ n+ŋöb.

33 An+b u me, ñ+n mai aunabin u n+ŋagpim rö, pör pör n+ŋ aij yab+ŋ göl g+ m+daimim.

34 “Aunabin ñ+n an+bu, aiud hagn+g gabin i rö. B+ kub ap ram n+pe u arö göm m+gan ap arn+g göm, b+ wög gep n+pe gau kal+p wög adö ke ke hag löm, ‘Wög an+g an+g g+mim,’ a göm, b+ n+pe ajöŋ iŋ abad m+ideinab u n+p hagnab, ‘N+ŋ aij yab+ŋ g+mön m+daimön,’ a göm, arnab.

35 Kale u rö nöŋ, magö mai b+ ram nap n+bö u aunab u n+ŋagpim rö, n+ŋ aij g+mim m+daimim. Dugo magö u aunab aka, s+bön aŋ kub yaŋ aunab aka, k+ŋak+ŋ wiñ alnab magö u aunab aka, hil+m halö aunab, a g+mim, n+ŋagpim. *

36 Kale hanbe n+ŋöl g+, y+ŋ+id aun+m rö löp u me, n+ŋ aij g+mim m+daimim.

37 Pen kalöp nöŋ hagagabin; n+bi b+ gau magöŋhalö u rö nöŋ hagabin, n+ŋ aij g+mim m+daimim!” a ga.

* 13:35: Luk 12:38

14

Jisas nɪp aigöl gun al pak lun, a göm, gasɪ u nɪŋla

(Mad 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Pen Juda kai Pasopa ñɪn kub u abe, Bred Yis Halö Ñɪŋagep ñɪn kub u abe yöp ñɪn mɪhöp nöp mɪdö nɪŋöl gɪ, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau abe, Jisas nɪp aigöl gun, agamɪj ud sɪsɪ lun, dam al pak lun, a göm, anɪg gɪ gasɪ nɪŋla.

² Pen gasɪ ap nɪŋöm hagla, “Pasopa ñɪn i anɪg gɪno, nɪbi bɪ iru nöp gai i uraköm, pen pen göm, hanɪp gɪ naj gɪnaböl,” a göm, arö gɪla.

³ Jisas ram rɪɪg aɟlö Bedani amöm, Saimon ram u am asɪköm, nan ñɪŋeila. Bɪ Saimon anɪbu, nöd wös hapeb la u, Jisas gö, kamɪŋ la. Pen nan ñɪŋlö nɪŋöl gɪ, nɪbi ap wel haɪŋ aij auep mani kub raubal u, barol halö dapöm, aŋ au pa jö göm, Jisas nɪp nabɪc adö laŋ hoŋ ga. *

⁴⁻⁵ Hoŋ gö, bɪ mɪdeila anɪb gau, rɪmnap nɪŋlö, hibur kalɪp u naj gö, kale ke hagla, “Wel anɪbu sɪkim göm, mɪ añɪ ap bɪ ap wög göm mani udnab rö u udöm me, nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau kalɪp ñeb u pen nɪhön gɪnɪg anɪg göl yɪharɪŋ hoŋ göp?” ö gɪla. Anɪg hagöm, nɪbi anɪbu nɪp hag jula.

⁶ Anɪg hageila, Jisas kalɪp haga, “Nɪhön gɪnɪg anɪg hagabim? Nɪp arö gim! Yɪp göp anɪbu, gɪ aij yabɪɪ göp.

* 14:3: Luk 7:37-38

⁷ Nibi bi nan midagöp gau, kale aip pör nöp mideinabim rö, ñin rimnap kalip nan ñinig, ñinabim. Pen yad aip pör midageinabun. *

⁸ Nibi anibi, nan nipe gep rö u, göp. Umnö, wel haññ aij auep u li ñöm riğöl gınaböl rö, yip nöd li ñab. *

⁹ Anib u, yad kalöp niñö hagabin, hainö manö aij yad u ram mınöñ gau gau magöñhalö hag ñilö arö niñöl gi, nipe göp anibu halö haglö, kale nibi anibi nip gasi hauñ gagnaböl,” a ga.

*Judas, Jisas nip al pak lılan, a göm, mumug ga
(Mad 26:14-16; Luk 22:3-6)*

¹⁰ Pen Jisas bi nipe ap Judas Iskariod, Jisas nip mumug gınam a göm, bi God nip nan sabe gep bi kub gau ara.

¹¹ Bi God nip nan sabe gep bi kub anib gau, mumug ga anibu niñöm, aij gö, hagla, “Nöp mani rimnap ñinabun,” a gıla. Hageıla me, Judas, “Aigöl gem hagnö, kale apöm Jisas nip ud aröl,” a göm, gasi u ulhai niñ mideia.

*Pasopa ñin u mñi, a göm, nan niñla
(Mad 17:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)*

¹² Bred Yis Halö Niñagep ñin kub u auö, Pasopa kaj sipsip pi pak sabe gi niñeb ñin u, Jisas bi nipe gau nip hag niñöm hagla, “Nan hon niñnabun u, migan mai gi jin gun?” ö gıla. *

¹³ Hageıla, Jisas bi nipe mihöp hag yuöm haga, “Kale daun kub u ammil niñnabil, bi ap ñig mıl dap areinab; nip nable pakmil aip armil.

* 14:7: Dud 15:11 * 14:8: Jon 19:40 * 14:12: Eks 12:6

14 Bî anîbu amöm ram raul arainîm, kale mîhönj bî ram anîbu nap nîbö u nîp hag nîjmil hagmil, ‘Manö hag ñeb bî hagöp, “Bî yad gau aip Pasopa nan ñîñnabun raul mîgan mai?” ö göp,’ a gîmil.

15 Kale hag nîñlö, nîpe kale dam ram adö lañ, nan gau magöñhalö midöp raul mîgan kub u yamnab. Yamö, nan ñîñnabun u raul mîgan anîbu gî jîñ gaimil,” a ga.

16 Jisas kalîp mîhönj anîg hag yuö, daun kub u ammil nîñlö, Jisas haga rö nöp mîdeia. Nîjmil, Pasopa nan ñîñnîg gîla u, gî jîñ gîlö.

17 Dugo magö u, Jisas bî nîpe rîmnap aip amjaköm,

18 nan ñîñöl gî haga, “Yad kalöp nîñö hagabin, bî yad aip nan jîm ñöl ñîñnabun aui nöp, bî ap, yîp al pak lîlañ, a göm, yîp mumug gîñab,” a ga. *

19 Anîg hagö, bî nîpe gau mög gö, gasî mîñör nîñöl göm, nîp añî añî hag nîñöl gî hagla, “Ne yîp hagabön aka?” gîla.

20 Hageila, Jisas haga, “Kale bî yad unbö mîgan lañ mîdpim u, bî ap anîg gîñab. Bî anîbu me, yad aip nan kînañ añî jîm ñöl ñîñnabul i.

21 Yad Bî Ñî nîpe, God Manö kalî kîñ rîköm hagla rö nöp umnabin u pen bî yîp al pak lîlañ, a göm, mumug gîñab u, nîp mög nîñabin. Nîpe ilön kub udnab u me, nîp yag dauagblap u aij,” a ga.

Jisas bî nîpe gau kalîp bred wain ña

(Mad 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

22 Nan ñîñöl gî, Jisas bred u udöm, God nîp aij, a göm, ud jö göm, bî nîpe gau kalîp ñöl gî haga, “Ud ñîñim! U hañ roman yad,” a ga.

* 14:18: Sam 41:9

23 Pen ñig wain kap u, u rö nöp udöm, God nîp aij, a göm, bî nîpe gau kalîp ñö, magöñhalö ñîñlö nîñöl gi, haga,

24 “Ñig i, hagape yad. Hagape yad hon gi lugnab u me, God manö nîñö hag la rö, nîbi bî iru nöp nîpe aip ud dîm ñî nab,” a ga. *

25 Anig hagöm haga, “Yad kalöp nîñö hagabin, mîñi ñîñ i rîkôm ñig wain ñîñagnabin. Yîharîñ nöp mîdnö mîdnö, God nîbi bî udöm kumi kabö adö lañ au abad mîdeinab ñîñ u nöp, ñig wain kauyañ ñîñnabin,” a ga.

26 Anig hagöm, bî nîpe gau aip God nîp sabe gep kîmap ap hagöm, Olip Dum arla.

Jisas Pida nîp haga, “Yad Jisas nîp nîñagnîp,” a ginabön,” a ga

(Mad 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Jisas bî nîpe gau kalîp haga, “God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, ‘God nîpe haga, “Yad bî kaj sipsip mukep u nîp pak lîñö, kaj sipsip gau piñîñ gi ke ke arnaböl,” a ga,’ a gîla. Anîb u rö, mîdö mîdö kale magöñhalö yîp arö gi mim, piñîñ gi arnabim.

28 Pen yad umem, urakem ram mîñöñ Galili arnö, kale hain nî nabim,” a ga. *

29 Anig hageia, Pida haga, “Bî rîmnap nöp arö göl rö löp u pen yad nöp arö gagnabin, wasö,” ga.

30 Hageia, Jisas haga, “Yad nöp nîñö hagabin, mîñi ñîñ i nöp, sîbön añ yañ kîlakîl wiñ mîhöp

* **14:24:** Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hib 9:20

* **14:28:** Mad 28:16; Mak 16:7

alagnab magö u, ‘Yad Jisas nîp nîḡagpin,’ a gîmön, ij mîhau nîgan wai ñî nabön,” a ga.

³¹ Hageia, Pida manö klö yabîḡ hagöm haga, “Yîp nöp aip al pak lîḡ, al pak löl u pen yad Jisas nîp nîḡagpin, a gem, hagagnabin,” a ga. Jisas bî nîpe gau magöḡhalö, Pida haga rö nöp hagla. *

*Jisas God nîp sabe gî mîdeia
(Mad 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Jisas bî nîpe gau aip mab wög adîḡ Gedsemani amöm kalîp haga, “Kale aui asîk mîdaimim; yad am sabe gîḡ arabin,” a ga. *

³³ Anîḡ hagöm, Pida, Jems, Jon kalîp ut gî damöm, gasî mîlö löl gî haga,

³⁴ “Mîdmagö yad u ilön gî dam lugöp u, umnam rö löp. Kale îḡ i mîdmim, nîḡ mîdaimim,” a ga. *

³⁵ Anîḡ hagöm, kalîp au hag löm, nîpe yöp söl anîb au amöm, mîḡnön nabön yan lug paköm, ilön kub udnîḡ geia anîbu, Nap nîpe wasö gîḡm aka wasö gîḡm, a göm, sabe göl gî mîdeia.

³⁶ Nap nîp sabe göm haga, “Bapi, ne nan gau magöḡhalö gep u nöp mîdöp. Nan yîp gîḡ gab u, yad mîḡör kub mîdöp. Ne yau a gîmön, yîp unbö gîḡm. Pen nan yîp nîḡnön gîḡ gainîm u, gasî yad nîḡnam rö gagmön, gasî ne ke nîḡban adö u nöp yîp gîmön,” a ga. *

³⁷ Hagöm, ado gî bî nîpe mîhau nîgan mîdeila au apöm nîḡa, kale böḡ nöp hon han arla. Anîb u, nîpe Pida nîp haga, “Saimon, ai gîḡ gîmön hon

* 14:31: Jon 11:16 * 14:32: Jon 18:1 * 14:34: Jon 12:27

* 14:36: Mak 10:38; Jon 6:38

hanabön? Yöp magö ap n+ŋ m+daimön rö lagöp ar?” a ga.

³⁸ An+g hagöm, b+ n+pe gau kal+p haga, “Hon nan naij gun rö löp, a g+mim, n+ŋ aij g+mim, God n+p sabe göl g+ m+daimim. Gas+ kale u g+mim rö löp u pen hañ roman+ kale iru maru göp,” a ga.

³⁹ An+g hagöm, kauyaŋ ado g+ amöm, Nap n+p nöd sabe ga rö, kauyaŋ sabe ga.

⁴⁰ Pen kauyaŋ ado g+ apöm n+ŋa, b+ n+pe gau böŋ nöp hon kal auö han arla. N+ŋöm, kal+p haga, “Kale hon hanabim ar?” a ga. Hagö, ana udöm, pen hagöl rö laga.

⁴¹ Pen Jisas g+sön amöm, ado g+ apöm kauyaŋ hon haneila u n+ŋöm haga, “Kale y+har+ŋ han m+dpim ar? Me aij! B+ game, n+ŋim! B+ ap apöm, B+ Ñ+ n+pe kain göm, b+ nan si nan naij g+pal gau kal+p ñ+n+g gab.

⁴² Urakpe arun! N+ŋim! B+ y+p kain göp auab i,” a ga.

Jisas n+p ud sis+ lila

(Mad 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Jisas kal+p manö an+bu hagö n+ŋöl g+, magö an+bu nöp, b+ n+pe unbö m+gan laŋ ap, Judas, b+ iru nöp dapöm apjaka. B+ an+ib gau, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, hag yulö aula. Kale ru m+lö k+id r+mnap udöm, ur pakep r+mnap udöm, aula.

⁴⁴ Judas nöd kal+p hag löm haga, “Yad b+ ap n+p am hag w+hai udem, ud bom haluem, mulu ñ+ŋeinam u, b+ u me, a g+mim, n+p ud sis+ l+mim, ud arim,” a ga.

⁴⁵ Judas anig hagöm, Jisas mideia au amjaköm, “Manö hag ñeb bî,” a göm, nîp ud bom haluö nîñöl gi,

⁴⁶ bî rimnap apöm, Jisas nîp ud sisi lîla.

⁴⁷ Jisas ud sisi lîlö nîñöl gi, Jisas bî nîpe ap uraköm, ru mlö kîd nîpe u ud tîp gi udöm, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u wög nîp gi ñîmîdöp bî u, nîp rîmîd böñ lap u böñ nöp rîb ajañ al yua.

⁴⁸ Pen Jisas bî nîp ud sisi lîla gau kalîp haga, “Ru mlö kîd udmim, ur pakep udmim, yîp nan si udep bî ap a gîmim auabim aka?

⁴⁹ Yad pör pör God sabe gep ram u amem, kale aip mîdem, nîbi bî gau kalîp manö hag ñîmîdin u pen yîp ud sisi lagpe. Pen uri kale God Manö u kalî kîñ rîköm hagla rö nöp gabim,” a ga. *

⁵⁰ Pen magö anîbu nöp, Jisas bî nîpe gau magöñhalö nîp arö göm piñîñ gi aram hakla.

⁵¹ Bî praj ap, wañîj mlöbö ap nöp yîmöm, Jisas nîp ud areila u hain arö, nîp abe ud sisi lun, a gîlö,

⁵² pîrîk areia, wañîj bad nîpe u ud ju udlö, nîpe magö nöp pîrîk ara.

Jisas nîp manö kub hagla

(Mad 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Jisas nîp dam, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl ram u arla. Ud areila, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau löm, bî manö ud asîkep gau löm, bî lo manö hag ñeb bî gau löm, ap ram anîbu magum gîla.

* **14:49:** Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20

54 Pida pen hapi hapi niŋ damöm, bi God niþ nan sabe gep bi kub yabiþ ram niþe u amjaköm, bi ram aniþbu wög giþidal gau aip asiþköm, mab mali miþdeila.

55 Bi God niþ nan sabe gep bi kub gau abe, Juda Kansol kub bi gau magöŋhalö abe, Jisas giþ ajmiþdöp manö iþ ap udun, niþ al pak lun, a giþ niŋ wasö niŋla.

56 Niþi bi iru nöþ daulö, Jisas niþ manö piral adö riþmnap hagla u pen manö hagla u adip adip hagagla. Ke ke haglö, manö iþ riþmnap niþagla.

57 Pen riþmnap uraköm, piral hagöm, hagla,

58 “Hon niŋ miþdno, niþe haga, ‘God sabe gep ram, ñiþmagö udöm giþla i, riþ waþ giþ yuem, ñiþ niþ hau niþaŋ u, kauyaŋ giþnabin. Ñiþmagö udöm giþpal rö u gagnabin; ram aniþbu ke yabiþ ap giþnabin,’ a göþ,” a giþla. *

59 Manö hagla aniþbu u rö nöþ adip adip hagagla; ke ke hagla.

60 Bi God niþ nan sabe gep bi kub yabiþ u uraköm, Jisas niþ haga, “Manö nöþ hagaböl u, ne manö pen ap hagagnabön ar?” a ga.

61 Hagö, Jisas manö ap pen hagagö, kauyaŋ hag niþjöm haga, “Ne me Mesaia u, Bi Kub aij u Ñiþ niþe aka?” ga.

62 Hageia, Jisas haga, “Yau me. Me yad nöþ. Yad, Bi Ñiþ niþe, Bi Kub klö ke yabiþ ñiþmagö yiþig kiþ lau adö asiþk miþd arö gem, kumi kabö adö laŋ au niþbö kumi bad aŋ aŋ lem aueinabin, niþnabim,” a ga.

* 14:58: Jon 2:19-21

⁶³⁻⁶⁴ Jisas anig hagö, bi God nip nan sabe gep bi kub yabıl u, waij nıpe gau ke ud biııi göl gi haga, “Nıpe God hib nıpe u riıb juajıp u niııbim! Anııb u, niıbi bi riımnap hag niııagun. Nıpe gi naij göp u waiö hagöp me u. Anııb u, kale niıhön gası niııabim?” ö ga. Hagö, bi kub gau magöııhalö uraköm, hagla, “Bi anig göl hagöp anııbu, nip al pak lep,” a gıla. *

⁶⁵ Anig hagöm, bi riımnap Jisas nip kiınu alöm, waij bad ap ud amgö nip u palu gi ñöm, nip paköl gi hagla, “Ne ke niıımön, hanııp hagö, niııun, nöp an pakab?” ö gıla. God sabe gep ram bi polisman gau, u rö nöp nip miınu magö nöp pakla.

*Pida haga, “Yad Jisas nip niııagpin,” a ga
(Mad 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)*

⁶⁶ Pida am asıka au nöp miıdö niııjöl gi, niıbi praj ap, bi God nip nan sabe gep bi kub yabıl u nip wög gi niımiıdöp ap apjaköm,

⁶⁷ Pida mab run naböıı miıdeia au niııjöm, haga, “Ne u rö nöp Jisas bi Nasared niıbö u aip ajmiıdan,” a ga.

⁶⁸ Hageia, Pida haga, “Ne niıhön hagabön? Manö hagabön u yad niııagpin,” a ga. Anig hagöm, hön yan arö niııjöl gi, kiııakıı wiıı ala.

⁶⁹ Niıbi praj anııbu nöp, Pida nip kauyan niııjöm, niıbi bi miıdeila gau kalııp haga, “Bi i bi nıpe ap,” a ga.

⁷⁰ Hageia, Pida kauyan wasö ga.

Yöp magö ap miıdöm, niıbi bi urak miıdeila anııb gau, Pida nip kauyan hagla, “Ne u rö nöp ram

* **14:63-64:** Lep 24:16; Jon 19:7

m+nöŋ Galili n+bö u me, hon n+ŋbun ne abe b+ n+pe ap,” a g+la.

⁷¹ Hageila, Pida haga, “B+ Kub n+ŋ m+idöp; piral hagnö, y+ŋp al pak l+n+m. Pen n+ŋö yab+ŋ hagabin! B+ an+g hagabim u yad n+ŋagpin yab+ŋ!” a ga.

⁷² An+g hagö n+ŋöl g+, k+ŋak+ŋ u kauyaŋ wiñ ala. Wiñ alö, Pida Jisas nöd haga, “K+ŋak+ŋ wiñ m+höp alagnab magö u, ‘Yad Jisas n+ŋp n+ŋagpin,’ a g+mön, ij m+hau n+gaŋ wai ñ+nabön,” a ga manö u n+ŋö, mög gö, m+ŋöŋ kub ga.

15

Jisas n+ŋp dam Pailod m+ideia ud arla (Mad 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Hil+m halö, b+ God n+ŋp nan sabe gep b+ kub gau löm, b+ lo manö hag ñeb b+ gau löm, b+ manö ud as+kep gau löm, Juda Kansol b+ kub gau magöŋhalö löm, magöŋhalö manö hag gum göm, Jisas n+ŋp nag+ löm, dam gapman b+ kub Pailod m+ideia u ud arla. *

² Dam arlö, Pailod Jisas n+ŋp haga, “Ne Juda n+bi b+ kiŋ kale u aka?” ga. Hageia, Jisas haga, “Me ne hagpan me u,” a ga.

³ B+ God n+ŋp nan sabe gep b+ kub gau Jisas manö kub hagöm manö ke ke iru nöŋp hagla.

⁴ An+g gö, Pailod Jisas n+ŋp haga, “Nöp manö iru hagaböl u, ne pen manö r+mnap hagagnabön ar?” a ga.

⁵ Hagö, Jisas pen manö hagagö, Pailod gas+ iru yab+ŋ nöŋp n+ŋa. *

* 15:1: Luk 22:66 * 15:5: Ais 53:7; Mak 14:61

Juda n̄bi b̄i gau hagla, “Jisas n̄p mab ba laŋ al pak l̄imön!” a ḡila

(Mad 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16)

⁶ Pen Juda kai Pasopa ñ̄n kub u auö, pör am Rom gapman b̄i kub Pailod n̄p hag n̄ñlö, kalip b̄i nagiman kale hag n̄ñm̄idal b̄i u nöp ȳihar̄iŋ hag höŋ yum̄idöp.

⁷ Pen ñ̄n an̄ibu, b̄i ap hib n̄ipe Barabas n̄bi b̄i r̄imnap ugalöm, Rom gapman aip pen pen göm, wip al pak l̄ila rö, kalip naḡi l̄ilö m̄ideila.

⁸ N̄bi b̄i gau ap magum göm, Pailod n̄p b̄i nagiman pör hag n̄ñm̄idal rö hag n̄ñlö,

⁹ Pailod kalip haga, “Juda kiŋ kub kale u, kalöp hub̄ik yunam aka?” ga.

¹⁰ N̄hön ḡin̄ig: Pailod n̄ipe ke n̄iŋa, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, Jisas n̄p ȳihar̄iŋ mulu kal n̄iŋla rö, n̄p dap ñ̄ila.

¹¹ Pen b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, n̄bi b̄i gau kalip hagla, “Pailod n̄p hagpe, Jisas wasö, Barabas n̄p hub̄ik yun̄im,” a ḡila. An̄ig ḡilö, n̄bi b̄i gau Pailod n̄p hagla, “Barabas n̄p han̄ip hub̄ik yumön,” a ḡila. *

¹² An̄ig hageila, Pailod haga, “An̄ig haggim u, pen b̄i an̄ibi kale Juda kiŋ hon a ḡipim u, n̄p n̄ihön ḡinam?” ö ga.

¹³ Hagö, kale manö bl̄atö göm hagla, “N̄p mab ba laŋ al pak l̄imön!” a ḡila.

¹⁴ Hageila, Pailod haga, “N̄ipe n̄ihön gi naij gö, an̄ig ḡinam?” ö ga. An̄ig hageia pen kale bl̄atö yab̄iŋ göm hagla, “Mab ba laŋ al pak l̄imön! Mab ba laŋ al pak l̄imön!” a ḡila.

* 15:11: Ap 3:13-14

15 Pen Pailod, manö klö hagla anıbu udöm, nıbi bı gau kalıp aij gan, a göm, Barabas nıp yıharın hag yuöm, bı nıpe rımnap kalıp hagö, Jisas nıp nagı löm, mıñu magö pakla. Jisas nıp pak pıs gılö nınöl gı, Pailod haga, “Nıp dam mab ba lan al pak lımim,” a ga.

*Ami bı gau Jisas nıp hag jula
(Mad 27:27-31; Jon 19:2-3)*

16 Ami bı gau, Jisas nıp dam gapna Pailod ram kub nıpe u amöm, bı yam kale rımnap kalıp wıñ allö aueila,

17 waıj atı mılobö ap, gapman bı kub gau rol gı mıdmıdal rö Jisas nıp rım ñöm, nan kalı kalı halö rımnap rık dapöm, kın rol gıpal usajıl bad rö ap göm, nıp nabıc cög adö lan rol gı ñıla.

18 Rol gı ñöm, Jisas nıp aıeb aıeb ñöl göm hagla, “Ne Juda kın kub pör nöp mıdmön!” a gıla.

19 Anıg hagöm, ur udöm, nabıc nıpe paköm, nıp kıñu al ñıla. Mıdeia söl au kugom yımöm, kale kın nıp gımdal rö, nıp ubör yıhön gıla.

20 Nıp anıg göl hag juöm, waıj atı mılobö nıp rım ñıla u ud ju yuöm, waıj nıpe ke u yım ñöm, mab ba lan al pak lınıg ud arla.

*Jisas nıp mab ba lan al pak lıla
(Mad 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

21 Kale an au amöl gı, Aleksada Rupas madöl mıhau nap kale Saimon, Sairini daun nıbö bı u, gau gı ajöm, apöm Jerusalem arnıg areia u, nıp nable paköm, klö göm, hagla, “Jisas mab kros u

ud kag gımön ud aru!” a gılö, udöm kalıp aip ara.
*

²² Anıg göl amöm, Jisas nıp dam ram mınönj au manö yöl hib Golgoda a gımıdal ka au amjakla. Golgoda manö it u “Wip Nabıc Cög Ij.”

²³ Amjaköm, nıp nıg wain ap udöm, marasın mö a gımıdal rımnap ud bıg ado malo göm, Jisas nıp nıla pen nınaga.

²⁴ Jisas nıp mab ba laj al pak löm, waıj nıp gau udöm, nıme lı ke ke udnıg, sadu rö göl göm udla.
*

²⁵ Sıdö hılm halö lım gı yuöm yöp audık galık aua magö u, Jisas nıp mab ba laj cıpıt pak lıla.

²⁶ Cıpıt pak löm, nıhön gınıg al pak lıla manö u, mab kros ba adö laj kalı kılın rıkla:

JUDA KAI KIN KALE ME I.

²⁷ Mañ anıbu, bı nan si udep mıhöp u rö nöp al pak lıla, ap mab böj lap, ap mab böj lap.

²⁸ Gıla anıbu, God Manö u kalı kılın rıköm, gınaböl a gıla rö nöp gıla. Manö anıbu kalı kılın rıköm hagla, “Nıp nınlö, bı nan nıj gep ap rö lınab,” a gıla. *

²⁹ Nıbi bı gau ap ran ap lugöl gı, Jisas nıp nınöm, nabıc gor mar göm, nıp hag juöm hagla, “Ne, ‘God sabe gep ram u rıb waı gem, nın mıhöp nıganı kauyanı gı lınabin,’ a gına u, *

³⁰ mıñi ne ke gımön, kamını arö, hon nınun,” a gıla.

³¹ Bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag nıeb bı gau abe, Jisas nıp u rö nöp

* **15:21:** Ro 16:13 * **15:24:** Sam 22:18 * **15:28:** Ais 53:12

* **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58

hag juöm, kalip ke nöp pen hagö pen hagö göm hagla, “Nibi bi rimmnap kalip gajip kamij arbal u pen uri nip ke gö kamij arn+m rö lagöp.

³² Nipe pör hagöp, ‘Isrel nibi bi Mesaia midpin, Isrel Kin midpin,’ a göp rö, miñi nip au laj cipit pak libal u, nipe ke u rö nöp urak aui auö niñun niñö hagöp, a gun, nip niñ udnabun,” a gila. Pen bi Jisas aip al pak lila mihau Jisas nip u rö nöp hag julö.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Sidö añ aulik aua magö u, sibön göm, mid damöm, sidö gamij ga magö u kauyanj mailö ga.

³⁴ Mailö gö niñöl gi, Jisas meg migang dap ranöm, wiñ al hagöm haga, “Eloi, Eloi, lama sabakdani?” ö ga. Hibru manö haga anibu manö it u, “God yad. God yad. Yip ai ginig arö gipan?” *

³⁵ Hagö, nibi bi sol anib au mideila gau niñöm hagla, “Niñim! Ilaija nip wiñ alab,” a gila.

³⁶ Pen bi ap nan hain auebö rö bad ap udöm, ñig wain mani pro raubal migang yan rauöm, Jisas nip ñinö niñanj, a göm, gamit mlö ap ud abös alöm, mideia adö laj ñöl gi, haga, “Hon niñ midno, Ilaija apöm, nip ud asik dam minöñ it yan linab aka?” ga. *

³⁷ Anig hagöm, niñ midlö niñöl gi, Jisas wiñ kub alöm, uma.

³⁸ Magö anibu nöp, walij mlö kub God sabe gep ram magö raul migang yan ajöñ pit gila u, añ u pa biliti göm, ke ke lap lap aram migang hiik mideia.

* 15:34: Sam 22:1

* 15:36: Sam 69:21

³⁹ Bî ami gau abad mîdmîdöp bî kub u, mab kros ba an̄ aui adö au gîlan̄ mîdeia u, Jisas anîg hagöm uma u nîñöm, nan nîhön nîhön ga gau nîñöm, haga, “Nîñö hagpal! Bî anîbi God Nî nîpe yabi!” a ga.

⁴⁰⁻⁴¹ Nîbi iru nöp Jisas aip Jerusalem aula gau, apöm go! au mîdeila. An̄ anîbu, nîbi mîhau nîgan̄ Jisas nîp wög pro pro rîmnap gî nîmîdal ram mînön̄ Galili. Nîbi Maria mîhöp mîdailö; nîbi hib alog anîb mîhau, ap Magdala daun nîbö, ap Jems Josep madöl mîhau nîme kale u. Nîbi ap hib nîpe Salomi. Nîbi anîb gau magönhalö nîñ mîdlö nîñöl gî, Jisas uma. *

Josep nîpe Jisas hañ roman̄ kabö mîgan au rîgöl ga

(Mad 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Josep bî Arimadia daun nîbö, Juda Kansol kub bî gep ap, God nîbi bî udöm abad mîdeinab nîñ anîbu abad mîdmîdöp. Bî anîbu, rol God nîp sabe gep nîñ u, a göm, nan gî jîñ geia. Jisas uma u nîñöm, ram söl dugnîg gab, a göm, mîñi wip he ud asîk dam rîgöl gînam, a göm, pîñîñ gaga; Pailod mîdeia u amöm, hag nîña.

⁴⁴ Hag nîñö, Pailod, Jisas hadö uma manö u nîñöm, pa gîñ göm, bî ami bî abad mîdmîdöp bî kub u nîp wiñ alö, aueia, hag nîña.

⁴⁵ Hag nîñeia haga, “Mîdönöp umöb,” a ga. Anîg hagö, Pailod Josep nîp haga, “Yau. Wip dam rîgöl gîmön,” a ga.

⁴⁶ Hagö, Josep wañj rud kub ap rauöm, am wip he ud asîk dap lugöm, wañj u ud magönhalö wam

* **15:40-41:** Luk 8:2-3

wam göm, dam kabö migan gisön nübö nöp lu lila kabö migan u rīgöl ga. Rīgöl göm, kabö hałai kub ap ud gau ga gı damöm, wip rīgöl ajön u pıł ga.

⁴⁷ Maria Magdala aip, Maria Josep nıme u aip, niñ mıdlö niñöl gı, wip rīgöl gıla.

16

Jisas uraka

(Mad 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Juda God niþ sabe gep ñın kale u ap padiö, Maria Magdala u, Maria Jems nıme u, niþi Salomi u, wip he u wel li ñun, a göm, am wel hañiñ aij auep rımnap rau dap lılö hana.

² Ruö Sade ñın u, sıb halö uraköm, wip rīgöl gıla u areila.

³ Adan añ au aramöl gı hagla, “Kabö kub wip rīgöl ajön pak pıł gıla u, an ud kılıñi gı goł gau yunab?” ö gıla.

⁴ Anıg hagöm, amjaköm, niñla, kabö kub wip rīgöl ajön pak pıł gıla anıbu, hadö lıñi gı am goł au mıdeia.

⁵ Niñöm, migan anıbu hiıkıd amöm niñla, bi praj wañij rud mılöbö yıma ap, ñımagö yıñig lau adö asık mıdeia. Niþ niñöm piñiñ gıla.

⁶ Piñiñ geila, kalıþ haga, “Piñiñ gagmim. Yad niñbin, kale Jisas bi Nasared nübö, mab ba lañ al pak lila u niþ niñniñig auabim. Pen niñim! Niþe aui mıdagöp. Niþe mıdö nöþ uraköm aröp. Niþ rīgöl gıla ka u nöþ mıdöp aui ap niñim.

⁷ Pen yıñid ammil, bi niþe gau Pida aip hagmil, ‘Jisas niþe nöđ amöm Galili mıdeinab. Niþe ke

kalöp nöd haga rö, kale am nipe niḡnabim aniḡ gau, ' a giḡmil, " a ga. *

⁸ Aniḡ hagö, niḡbi gau anin+n gö, ñin ma giḡ giḡ göm, wip riḡöl höḡ amöm arö göm, giḡ dö giḡ arla. Piñinḡ giḡla niḡöm niḡbi bi riḡmnap kalip manö aniḡbu hag ñagla.

Maria Magdala Jisas niḡp niḡḡa
(*Mad 28:9-10; Jon 20:11-18*)

⁹ Jisas umöm, ñin wañignibö u uraköm, nöd yabiḡ amöm, Maria Magdala mideia au waiö lö, niḡp niḡḡa. Pen niḡbi aniḡbu niḡp nöd kḡjaki aiön pi unbö mudun jḡḡ u abaḡ al mideia niḡöm Jisas hag höḡ yua.

¹⁰⁻¹¹ Nipe Jisas niḡp niḡöm, am bi nipe gau miḡtöḡ giḡ mideila aḡ au amöm, Jisas kaminḡ miḡdöp niḡp niḡḡbin, a gö, kale böḡ nöḡ umöb, a göm, manö niḡp u udagla.

Jisas bi nipe miḡhau adan aḡ au ammil niḡp niḡḡlö
(*Luk 24:13-15*)

¹² Hainö pen, Jisas bi nipe miḡhöḡ ram minöḡ miḡgan ap giḡ ajailö, Jisas bi unbö ke rö löm apöm, adan aḡ au waiö lö, niḡp niḡḡmil,

¹³ am bi nipe riḡmnap kalip hag ñilö u pen, niḡḡö hagabil, a göm, manö kale udagla.

Manö aij yad u niḡbi bi gau kalip hag ñimim, a ga

(*Mad 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Ap 1:6-8*)

¹⁴ Hainö mañ ap me, Jisas bi nipe unbö agip laḡ u nan ñiḡeila aḡ au waiö löm, kalip hag göl

* **16:7:** Mad 26:32; Mak 14:28

gî haga, “Yad uraknö, nîbi bî rîmnap yîp waiö nîñöm, apöm kalöp hag ñîlö, nîhön gîñg pîral hagpal, urakagöp, a gîmim, nîñbim?” ö ga. *

¹⁵ Anîg hagöm, kalîp haga, “Kale manö aij yad u dam ram mîñnöh gau gau magöñhalö ammim, nîbi bî gau magöñhalö hag ñîmim. *

¹⁶ Nîbi bî an an, manö aij yad anîbu nîñ udöm, ñîg paknaböl gau, kamîñ arnaböl. Pen nîbi bî an an nîñ udagnaböl gau, God kalîp manö kub hagö ilön udnaböl. *

¹⁷ “Nîbi bî manö yîp nîñöm, ‘Nîñöh hagöp,’ a göm, nîñ udnaböl gau, nan gagep rö gîñaböl. Kîjaki aiön pî nan gau nîbi bî kalîp aban alnab gau, hib yad u hagöm, hag höh yunaböl. Manö yabî kale u arö göm, manö gîsön nîbö adö ap ke hagnaböl. *

¹⁸ Re gadgoñ nîbi bî hauöp gau ud nîñlö, nan ap gö umagnaböl. Nan naij nîbi bî ñîñöm umbal gau rîmnap ñîñlö, nan ap gö umagnaböl. Pen nîbi bî nan gîñab gau, kalîp ñîmagö lîlö, kamîñ lîñab,” a ga. *

God Jisas nîp udöm ram mîñnöh nîpe kumi kabö adö lañ au ud ara

(Luk 24:50-53; Ap 1:9-11)

¹⁹ Bî Kub Jisas manö anîbu kalîp hag pîs gö nîñöl gî, God nîp udöm, ram mîñnöh nîpe kumi kabö adö lañ au ud ara. Ud arö, God ñîmagö yîjîg nîp lau adö asîka. *

* **16:14:** 1Ko 15:5 * **16:15:** Ap 1:8 * **16:16:** Ap 2:38 * **16:17:** Ap 2:4; 8:7 * **16:18:** Luk 10:19; Ap 28:3-6 * **16:19:** Ap 1:9-11; 2:33-34

²⁰ Pen bi nipe gau amöm, Kraiſ manö aij u ram m+nöŋ gau gau magöŋhalö hag ñilö arö n+ŋöl gi, Bi Kub, manö aij yad n+ŋö l+n+m, a göm, kalip aip m+döm, klö ñö, nan gagep rö gau gila. *

* **16:20:** Ap 14:3; Hib 2:3-4

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d